

ULUSLARARASI İLİŞKİLERDE GÜÇ OLGUSU: SERT VE YUMUŞAK GÜÇ

Ali HACİBEKTAŞOĞLU¹

Timuçin KODAMAN²

Özet

Güç kavramı uluslararası ilişkilerin en önemli konu başlıklarından birisidir. Güç kavramının uluslararası ilişkilerde sahip olduğu bu saygınlığın nedeni, kavramın tarih öncesi dönemlerden günümüze kadar bir olgu olarak gerçekliğini sürdürmesidir. Çalışma öncelikle güç kavramının tarihsel süreç içerisinde hangi unsurlar üzerinden tanımlandığına değinecektir. Bu kapsamda en eski medeniyetlerden başlayarak dünya coğrafyasının farklı bölgelerinde yaşamış ve literatüre katkı sağlamış önemli kişiliklerin gücü nasıl anlamlandırdıklarına dair bir yazın taraması yapılarak güncel olarak güç kavramının çerçevesi çizilmeye çalışılacaktır. Tanımlanabilmesinde hemen herkesin bir fikir beyan edebileceği güç kavramına dair zor olan kısım, kavramın kuramsallaştırılmasında dayanak noktası olabilecek mantığın ortaya konulabilmesinde kendisini göstermektedir. Bu zorluğun en temel nedeni de gücün farklı şekillerde ortaya çıkabilme özelliğine sahip olmasıdır. Bu farklılıkların teoriler çerçevesinde ortaya konulmasına odaklanan çalışma realizm/neorealizm, liberalizm/neoliberalizm ve inşacılık kuramlarının kavrama nasıl yaklaştığına değinecektir. Gücün askeri ve ekonomik unsurlardan oluşan sert güç kaynaklarının yanı sıra farklı unsurlardan beslenen yumuşak güce ve kaynaklarına da odaklanacak çalışma özellikle Joseph S. Nye'in kavramsallaştırmalarına değinecektir. Yumuşak gücü besleyen kültür, siyasi değerler ve dış politika kaynakları çerçevesinde yumuşak gücü analiz edecek çalışma sert güç ile yumuşak güç arasındaki keskin ayrımı odaklanacaktır.

Anahtar Kelimeler: Uluslararası İlişkiler, Sert Güç, Yumuşak Güç

POWER IN INTERNATIONAL RELATIONS: HARD AND SOFT POWER

Abstract

One of the most crucial concepts in international relations is the idea of power. The reason for the prestige that the concept of power has in international relations is that the concept has continued its reality as a phenomenon from prehistoric times to the present. First of all, the study will touch on the elements on which the concept of power is defined in the historical process. In this context, beginning with the earliest civilizations, a survey of the literature will be done on how significant individuals who have lived in various geographic locations and contributed to literature have attempted to construct the framework of the concept of power in modern times. Developing the logic that may serve as the foundation for conceptualizing the concept of power, in which practically everyone can have an opinion, is where the challenge lies. Power's capacity to manifest itself in various ways can be regarded to be the primary cause of this dilemma. Focusing on revealing these differences within the framework of theories, the study will address how realism/neorealism, liberalism/neoliberalism, and constructivism approach the concept. The research will pay particular attention to Joseph S. Nye's conceptualizations as it focuses on the hard power sources of power, which include military and economic components, as well as soft power and its sources, which are fed by various factors. The study, which will

¹ Doktora Öğrencisi, Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü, Isparta, Türkiye. ali.hacibektasoglu@erdogan.edu.tr, ORCID: 0000-0002-0682-7135

² Prof. Dr., Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü, Isparta, Türkiye. timucinkodaman@sdu.edu.tr, ORCID: 0000-0001-5559-983X

analyze soft power within the framework of the culture, political values, and foreign policy resources that nurture soft power, will focus on the sharp distinction between hard power and soft power.

Keywords: International Relations, Hard Power, Soft Power

GİRİŞ

Güç kavramı, Uluslararası İlişkiler teorilerinde merkezi bir konuma sahip olan, politika analizlerinde sıklıkla başvurulan en temel kavramlardan birisidir. Öyle ki bazı akademisyenler güç olgusunun, sosyal bilimlerin farklı alanlarına nazaran yeni sayılabilecek Uluslararası İlişkiler disiplininin merkezi olduğunu dahi iddia etmektedirler (Barnett & Duvall, 2005, s. 39). Uluslararası İlişkiler alanında çalışmalar yapan yazarlar arasında bu alanın bağımsız bir disiplin olarak ortaya çıkış tarihi ile ilgili ortak bir kabul olmasına rağmen, Uluslararası İlişkilerin hangi tarihten itibaren başladığına dair ortak bir fikir birliğinden bahsedilememektedir. Yapılan çalışmalarda ortaya konulan en yaygın görüş, uluslararası ilişkilerin, belirli kurallara göre hareket eden ve aralarında düzenli ilişki bulunan parçaların (devletlerin) oluşturduğu uluslararası sistemin, 1648 Westphalia Barışı ile doğmuş olduğu yönündedir (Sander, 2012, s. 101). Bugünkü anlamda modern ulus devletlerin ve egemen devletler sisteminin ilk olarak bu dönemle birlikte ortaya çıkmış olması, bu ortak fikrin oluşmasına neden olmaktadır. Bu değerlendirmelerden farklı olarak, uluslararası ilişkilerin başlangıcı olarak, küresel anlamda sonuçlar doğuran iki dünya savaşının yaşandığı - çok daha yakın bir tarih olan - 20. yüzyılı kabul eden görüş de bulunmaktadır (Arıboğan, Uluslararası İlişkiler Düşüncesi, Tarihsel Gelişim, 2007, s. 29-30). Bunun yanı sıra, Uluslararası İlişkilerin başlangıcı olarak kabul edilen ve modern devlete odaklanan bu farklı tarihlerin daha eski dönemlere kadar uzatılmasını, insanoğlunun çok uzun zamandır topluluklar kurarak oluşturdukları devletlerin karşılıklı ilişkileri ve yaşadıkları güç mücadeleleri gerekli kılmaktadır.

Uluslararası İlişkiler disiplininde en temel konu başlıklarından birisi olan güç kavramının disiplinindeki yeri ve önemi üzerine önemli tartışmalar yapıla gelmektedir. Önemli sayıdaki Uluslararası İlişkiler çalışmaları, güç kavramının disiplin içindeki konumu hakkında ortak görüşe sahip olmakla birlikte, olgunun önemine değinmekle yetinen uzmanların yanı sıra kavramı, Uluslararası İlişkiler çalışmalarında merkeze koyan uzmanlar da bulunmaktadır (Çelikpala, 2007, s. 64). Öyle ki üç kavramının disiplin içindeki konumu, ekonomik faaliyetlerin en temel aracı olan para ile özdeşleştirilmektedir (Mearsheimer, 2001, s. 20-25). Bu önem, kavramı devletler açısından belirledikleri hedeflere ulaşabilmek için bir gereksinime dönüştürebilmektedir. Burada odaklanılan nokta devletlerin amaçları ve istekleridir. Güç, belirlenen hedeflere ulaşabilmek için farklı metotların yönetilmesiyle kendini göstermektedir. İkna etme, mükâfatlandırma, ceza verme ve zor kullanma gibi dört farklı yöntemle tatbik edilebilen güç (Çelikpala, 2007, s. 64), askeri yani silahlı güç ve ekonomik kapasite ile özdeşleştirilmektedir. Gücün askeri ve ekonomik araçlar çerçevesinde oluştuğunu iddia eden ve bunu sert güç ile ifade eden realist tanımlamalarından farklı olarak gücün askeri unsurlar ve doğrudan güç vasıtaları kullanılmaksızın istenilen davranışların, yaratılan cazibe ve oluşturulan kamu diplomasi kurumları yardımıyla gerçekleştirilmeyi hedefleyen yumuşak güç kavramı da özellikle Soğuk Savaş sonrası dönemde Uluslararası İlişkiler tartışmalarında yerini almıştır.

GÜÇ KAVRAMININ TARİHÇESİ

Bilinen en eski medeniyetlerden biri olarak kabul edilen Sümerlerin M.Ö. 5000'lerde tarıma dayalı kurdukları kent-devletleri çok sayıda insanın düzenli çalışmasını gerektirmiş, bu ise, otoriter monarşiyi ortaya çıkartan mutlak bir siyasal bağlılık, gelişmiş bir bürokrasi ve yönetim teknikleriyle sağlanmıştır (Sander, 2012, s. 32). Bu dönemde kent-devletler adı altında ortaya çıkan siyasal örgütlenmelerin kendi aralarındaki mücadeleleri ve göçebe kavimlere karşı savunma ihtiyaçları uluslararası ilişkilerin tarihini de başlatmıştır. Güç

mücadelesi olarak adlandırılabilir bu dönem sonucunda bazı güç merkezleri de ortaya çıkmıştır. Örneğin, Yunan, İran, Hint ve Çin coğrafyaları M.Ö. 600 yılından başlayarak ortaya çıkan önemli güç merkezleridir (Arıboğan, Uluslararası İlişkiler Düşüncesi, Tarihsel Gelişim, 2007, s. 29-30). Bu dönemde ön plana çıkan bu güç merkezlerinde, Uluslararası İlişkilerin en temel kavramlarından birisi olan güç mücadelesine yönelik, aynı döneme ait yazılı eserler ortaya konulmaya başlanmıştır.

Yaşadığı dönemle ilgili farklı görüşlerin ortaya konulmasına rağmen, en yaygın görüş olarak M.Ö. 500'lü yıllarda doğduğu düşünülen ve Çin'de yaşayan Sun Tzu'nun *Savaş Sanatı* adlı eseri, Uluslararası İlişkiler disiplindeki ilk çalışma olarak kabul edilmektedir. Güç kavramı ön plana konulduğunda, Sun Tzu ile aynı dönemde yaşamış fakat Atinalı olan realist literatüre yaptığı katkıyla realist okulun ilk mensubu olarak kabul edilen Thucydides'in *Peloponnesos Savaşları* isimli çalışması, askeri ve siyasi güç mücadelesinin en iyi yansıtıldığı ilk örnek çalışma niteliği taşımaktadır (Arı, 2010, s. 172).

Gücün tanımı ile gücün eksen değişimini anlamayı amaçlayan bu eser, gücün bir siyaset gerçekliği olarak taşıdığı merkezi önemi göstermeye çalışmıştır (Davutoğlu, 2012, s. 15). Eserinde sadece savaş sürecine değinmekle kalmayan Thucydides, Sparta ve Atinalıları savaşa iten temel sebeplere de odaklanmıştır. Thucydides'e göre savaşın nedeni Atina'nın güçlenmesinin Sparta'da yarattığı kuşku ve güvenlik kaygısıydı. Spartalılar savaşı ilk başvurulması gereken bir çözüm olarak gören bir toplum değildi ancak sonuçta Atinalıların güçlendiklerini gördüler ve onların daha fazla güçlenmelerinin önüne geçmek amacıyla savaşıma karar verdiler (Thucydides, 2010, s. 54). Dolayısıyla güç dengesindeki bozulma, Thucydides'e göre kuşku ve güvensizlikle birleşince savaş için önemli bir gerekçe ortaya çıkmıştı. Buna ek olarak, uluslararası ilişkilerde güç kullanımının kabul edilebilir bir politika olduğunu vurgulayan Thucydides (2010, s. 38), güce sahip olanların ve onu kullananların tarih boyunca güçsüzleri yönettiğini, insan doğasına uygun olarak güç sahiplerinin fırsat bulduklarında diğer şehirleri boyunduruk altına aldıklarını söylemiştir. Görülmektedir ki çağımız Uluslararası İlişkiler çalışmaları ile Thucydides'in güç kavramı etrafında tanımlamaya çalıştığı devletlerarasındaki ilişkilere yönelik bu eseri arasında önemli bir fark bulunmamaktadır. Bu benzerlik, hem bu temel eserin çağdaşlığını ortaya koymakta hem de güç kavramının tarihsel akış içerisinde çok da farklı karakteristik kavramsallaştırma içermediğini göstermektedir. Bunun yanı sıra Thucydides, antik çağda güç kavramına odaklanan tek kişi değildir.

Hindistan'da, Thucydides'ten yaklaşık yüz yıl sonra yaşamış Kautilya (M.Ö. 321-296), uluslararası siyasette gücün önemini ortaya koyan bir başka isim olmuştur. Hindistan'da kendi adını taşıyan Maurya İmparatorluğu (M.Ö. 322 - M.Ö.185) ile ilk kez siyasi birliği sağlayan Çandragupta Maurya'nın danışmanı ve hocası olan Kautilya'nın (Can, 2011, s. 52), çağdaşı olan ve aralarında iletişim kurmanın çok da mümkün olmadığı Thucydides ile benzer bir şekilde gücün önemine yapmış olduğu vurgu, güç olgusunun zaman ve mekân farklılıkları olsa bile Uluslararası İlişkilerde ne denli önemli olduğunu ortaya koyan bir örnektir (Can, 2011, s. 51). Her ne kadar Kautilya çağdaşı olan Thucydides gibi gücün önemini ortaya koyan çalışmalar yapmış olsa da ona asıl benzerlik gösteren, Uluslararası İlişkiler yazınında *Hükümdar* adlı eseri ile önemli bir yer tutan, Niccolo Machiavelli (1469-1527) olmuştur. Benzerliğe esas olan en temel nokta, her ikisinin de ortaya koydukları eserlerinde, devletin nasıl yönetilmesi ve bir kralın nasıl yetiştirilmesi gerektiği konularına odaklanmış olmalarıdır (Arıboğan, 2007, s. 48). Eserler incelendiğinde, ortak noktalar olmasına ve her ikisinin de güç kavramına ve gücün nasıl elde edilebileceği konularına ağırlık vermelerine rağmen, *Arthaşāstra*'nın olgulara yaklaşımının "*Hükümdardan*" daha köktenci olduğu anlaşılmaktadır.

Öyle ki bazı çalışmalar *Arthaşāstra*'ı radikal Makyavelcilik olarak tanımlamakta, *Hükümdar*'ı daha masum bir konuma yerleştirmektedir (Boesche, 2003, s. 9).

Kautilya, devletlerin en temel amacının kendi gücünü en üst noktaya taşımak olduğunu ve bunu yaparken de devletlerarası ilişkilerde ahlaki değerlerin etkisinin olmadığını, rasyonel şartların ahlaki değerlerle çatışması durumunda ahlaki değerlerin göz ardı edilmesi gerektiğini söylemektedir (Say, 2011, s. 360-361). Güç kavramını özel bir konuma yerleştiren ve kralına bu çerçevede tavsiyeler veren Kautilya, kralın gücünü arttırmasını ve bu amaca yönelik siyaset izlemesi gerektiğini düşünmektedir. Kautilya'ya göre daha fazla güç sahibi olmak bir kralı diğerine karşı üstün, eşit güç sahibi olmak eşit ve daha az güce sahip olmak ise ondan aşağı yapacaktır. Bu nedenle de kral her zaman ve her durumda gücünü artırma peşinde olmalıdır (Arıboğan, Uluslararası İlişkiler Düşüncesi, Tarihsel Gelişim, 2007, s. 47). Kautilya'nın güce verdiği anlam ve güç olgusuna yönelik yaklaşımı, yaşadığı dönemden günümüze kadar uzun bir zamanın geçmesine rağmen, önemini muhafaza etmektedir. Gücün fikirleri değiştirebileceğini söyleyen Kautilya'nın odaklandığı nokta sadece düşmanlarının stratejileri değil, aynı zamanda rakiplerin stratejilerini ortaya koyan fikirler üzerinde kontrol kapasitesi elde edebilmektir (Boesche, 2003, s. 15).

Devletlerarası ilişkilere yönelik yapmış oldukları analizlerde güç olgusuna çok fazla önem veren ve literatüre girmesini sağlayan, modern tarihten çok daha eski zamanlarda yaşamış olan Sun Tzu, Thucydides ve Kautilya'nın kavramsallaştırmaları, sonraki tarihlerde yapılan çalışmalarda kullanılmış ve daha da geliştirilmeye devam edilmiştir. Bu çalışmalara örnek teşkil edebilecek en önemli katkı sağlayan eserlerden birisi de kendine özgü yaklaşımıyla güç olgusuna değinen İbn Haldun (1332-1406) tarafından ortaya konulmuştur. İbn Haldun'a yönelik yapılan çalışmalarda onun uluslararası ilişkiler kapsamında ortaya koyduğu görüşlerinin benzeştiği kişi Thucydides'tir. Bahsedilen bu benzer yönlere rağmen bu iki tarihi şahsın Uluslararası İlişkilere yönelik düşüncelerinde ortak bir yaklaşımdan bahsetmek mümkün gözükmemektedir. Thucydides güç mücadelesi merkezli bir Uluslararası İlişkiler tanımlaması yaparken, İbn Haldun, bu şekilde belirgin bir beyanda bulunmamaktadır. İbn Haldun *asabiyet* kavramını ortaya koymakta, bu terim kapsamında olaylara yaklaşmakta ve *asabiyet* kavramı ile gücü analiz etmeye çalışmaktadır. İbn Haldun *Mukaddime*'de ortaya koyduğu *asabiyet* ifadesinin sınırlarını belirgin bir şekilde ortaya koymamakta ve bu ifadeye birçok anlam yüklemektedir. *Asabiyet*, İbn Haldun'un sosyal felsefesinin omurgasını teşkil etse de bu ana kadar *asabiyet*in kapsamlı ve üzerinde uzlaşmış bir tanımı yapılabilmemiş değildir (Kayapınar, 2006, s. 87). Her ne kadar, *Mukaddime* *asabiyet* kelimesiyle güce de atıf yapılmıyorsa da gücü yeterli görmemekte ve gücü tamamlayabilecek unsurlara ihtiyaç duyulduğundan bahsetmektedir. Zira İbn Haldun'a göre sadece gücü esas alarak hareket eden bir devlet organları kesik olan bir şahsın varlığı veya bu şahsın halk arasına çıplak olarak çıkması gibidir (Haldun, 2009, s. 355).

Niccolo Machiavelli'nin (1469-1527) *Hükümdar* adlı eserinde güce nasıl ulaşılabileceği ve gücün nasıl muhafaza edileceği konularına odaklanmaktadır. Bu eseriyle Uluslararası İlişkilerde güce yönelik modern düşüncenin öncüsü olan Machiavelli gücü merkeze alan yaklaşımı dolayısıyla pek çok Uluslararası İlişkiler çalışmanı tarafından ilk büyük güç kuramcısı (Arıboğan, Uluslararası İlişkiler Düşüncesi, Tarihsel Gelişim, 2007, s. 98) ve siyasal realizmin kurucusu olarak kabul edilmiştir (Say, 2011, s. 361). Uluslararası İlişkiler disiplininde en önemli çalışmalarından biri olarak kabul edilen *Hükümdar* adlı eserinde bir hükümdarın nasıl davranması gerektiği konusunda tavsiyeler içeren bir çerçeve ortaya koyan Machiavelli, yöneticilerin en temel görevinin devletin çıkarlarını korumak ve kalıcılığını sağlamak olduğunu düşünmektedir. Bu da güçlü olmayı gerektirmektedir (Aydın, 2004, s. 44). Hükümdarın tek bir nihai amacı vardır: Güç (Bektaş, 1993, s. 181). Machiavelli'nin

odaklandığı tek nokta gücü elde etmek, en üst seviyeye çıkartmak ve onu korumak (Cassirer, 1969, s. 37) olmuştur. Güç kazanmak ve gücü sürdürebilmek maksadıyla yol göstermeye çalışan Machiavelli için gücün nasıl kazanılacağına pek önemi yoktur. Amaç aracı aklar (Arı, 2010, s. 174) diyen, sıradan ahlaki değerleri önemsemeyen bir düşünce anlayışı vardır.

Francesco Guicciardini (1483-1540), Machiavelli ile aynı coğrafyada ve benzer zamanda yaşamış, Thucydides'in güç dengesi teorisini benimsemiş, güç konusunda Uluslararası İlişkiler disiplinine katkı sağlamış birisidir. Güce yönelik düşünceleri birbirlerine benzemekte olan Machiavelli ve Guicciardini'nin çalışmaları, İtalya'yı ele geçirmek amacıyla Fransız ve İspanyol ordularının savaşı boyunca devam eden bir yabancı çekişmesi olan İtalya Savaşları'nın gölgesinde yazılmış metinler olarak okunmalıdır (Knutsen, 2006, s. 68). Yaşamının son yıllarında üzerinde çalıştığı *İtalya Tarihi* adlı eseri İtalya Savaşları'nın en karmaşık ve şekillendirici dönemi olan 1494 ve 1534 yılları arasındaki İtalya siyasetini içermektedir (Knutsen, 2006, s. 69). Guicciardini'ye göre hükümdar, devletini yıkma tehdidinde bulunan meydan okumalara ve onun güçlenmesine hizmet edebilecek olasılıklara karşı sürekli uyanık olmak zorundadır. Hükümdar, hakkını savunmak için, bencilce davranışlar sergilemek zorundadır; niyetlerini eyleme geçirebilmeli ve gizleyebilmelidir, gücünü abartmalı ve zayıflıklarını örtmelidir (Guicciardini, 1969, s. 43). Guicciardini'nin karmaşa ve güvensizlik ortamında yazdığı eserlerinde ortaya koymuş olduğu gözlemlere benzer siyasi değerlendirmeler, Kıta Avrupası ortamında üzüntü verici savaşlar yaşamış ve korku atmosferini teneffüs etmiş Thomas Hobbes (1588-1679) tarafından da eserlerinde ele alınmıştır.

Güçü elde etme amacına yönelik düşünceleri açısından Machiavelli ile benzerlikler gösteren Hobbes (Bektaş, 1993, s. 180) kendisini, İspanya donanmasının İngiltere'ye saldırdığı zaman (1588) ortaya çıkan korkudan etkilenen annesinin erken doğum yapması nedeniyle korkunun ikizi olarak adlandırmaktadır (Knutsen, 2006, s. 140). İngiltere Kralı II. Charles'ı memnun etmek için 1651'de yazdığı *Leviathan*, Uluslararası İlişkiler alanında ilk genel teori olarak kabul edilmektedir (Arı, 2010, s. 175). *Leviathan* ve *Yurttaş Üzerine* adlı eserlerinde insanın, varlığını koruma güdüsü ile hareket ettiğini söyleyen Hobbes, insanların güce başvurma yetkilerini varlıklarını koruma güdüsü sebebiyle, devletin de kurulması anlamına da gelen, bir egemene devretmelerine yol açtığını söylemektedir (Gökberk, 1974, s. 290-294). İnsanların doğası gereği bencil, saldırgan ve güç peşinde olduğunu söyleyen Hobbes, insanları gerçekleştirdikleri mukavelede yazılı olanları uygulamaya zorlamak için, imzaladıkları mukavelelerin ihlaliyle elde etmeyi umdukları kazançlarından daha büyük cezalandırmaları icra edecek zorlayıcı bir güç olması gerektiğini belirtmiştir (Hobbes, 2013, s. 133) sözüyle de böyle bir ortamda insanların birbirlerine güvence vermesinin anlamsız olacağını iddia etmektedir. Bu nedenle, insanların sürekli birbirlerine güvenmediği ve korkuyla yaşadıkları bir ortamdan kurtuluşun yolu, egemen devletin kurulup korunmasıdır (Aydın, 2004, s. 45). Böylelikle, insanlar birbirlerine karşı oluşturdukları güvensizlik ve korkudan, toplumsal bir örgütlenme ile oluşturdukları mutlak otoriteye ve güce sahip devleti kurarak kurtulabilecekler, bu yapı ile de kendilerini diğerlerinden ve dış tehditlerden koruyabileceklerdir. Otoritenin ve mutlak hâkimiyetin olmadığı bir toplumda oluşabilecek korku, çatışma ve güvensizlik halinin benzeri, üstün bir egemenliğin kontrolü altında olmayan Uluslararası İlişkilerde de -günümüzde anarşi olarak adlandırılan- sürekli bir savaş ve çatışma şeklinde kendisini gösterebilecektir. Böyle bir yapıda doğru ve yanlış, adaletli ve adaletsiz kavramlarına yer yoktur ve sadece güçlü olanlar haklıdır (Arı, 2010, s. 179). Hobbes'a göre (2013, s. 3) üstün otoritenin olmadığı, herkesin hakkının kaynağının güç olduğu Uluslararası İlişkiler ortamında tek güvence güçtür ve devletler arasındaki ilişkide "*insan insanın*

kurdudur” yırtıcı doğasının etkisi vardır. Bununla birlikte gücü merkeze alan yaklaşım Hobbes ile başlamadığı gibi sadece onun dönemi ile de sınırlı kalmamıştır.

Uluslararası İlişkilerin bağımsız akademik bir disiplin olarak ortaya çıkmasına neden olan Birinci Dünya Savaşı’nın yaşandığı 20. yüzyılın ilk çeyreği, güç olgusuna yönelik çalışmalarında sistematik olarak disipline girdiği tarih olarak kabul edilmektedir. Birinci Dünya Savaşı’nda ortaya çıkan can kayıplarının tekrar yaşanmaması için neler yanlış yapıldı ya da neler yapılmamalıydı şeklindeki sorulara cevap bulmaya çalışan Uluslararası İlişkiler, diğer disiplinlerden bağımsız olarak ortaya çıkmak adına bir fırsat yakalamıştır (Çalış & Özlük, 2007, s. 226). Savaşı önlemeye yönelik bu yoğun istek, bu disiplinin ders programında ve yöneliminde belirleyici oldu. Diğer yeni doğan bilimler gibi, Uluslararası İlişkiler de açıkçası bir ütopyaydı (Carr, 2010, s. 8). Uluslararası İlişkilerin ilk oluşum yıllarında tartışılan disipline özgü konular çağın siyasal gerçeklikleriyle örtüşmüyordu ve güç olgusuna değinmiyordu (Knutsen, 2006, s. 282). Bununla birlikte, savaş sonrası dönemde güç kavramını Uluslararası İlişkiler disiplinine yerleştiren Edward Hallett Carr’ın (1892–1982) güce olan yaklaşımında Machiavelli’nin ve Thucydides’in yansımalarını görmek mümkündür. *Yirmi Yıl Krizi, 1919-1939* adlı eserin önsözünde kendi döneminde üretilmiş akademik çalışmaların güç unsurunu göz ardı ettiğini ve bu eseriyle bu boşluğu doldurarak dengelemeye çalıştığını belirtmiştir (Carr, 2010, s. 4). İdealizme yönelik ağır eleştiriler ortaya koyan Edward H. Carr iki savaş arası dönemde gücün Uluslararası İlişkilerde önemli bir rolü olmadığı yönündeki değerlendirmelere karşı çıkmıştır. Gücü siyasetin en temel unsuru olarak tanımlayan ve belirleyici yönüne vurgu yapan Edward H. Carr “*Gücü ve yetkiyi elinde bulunduranların kendi çıkarlarını toplumun ve dünyanın çıkarları olarak göstererek, olası muhalefetlere karşı bunu dünyanın ve toplumun çıkarlarına karşı çıkmak olarak göstermek amacıyla kullandıklarına dikkat çekmektedir*” (Arı, 2010, s. 182). Kısaca, gücün yönlendirme ve belirleme kapasitesine vurgu yapan Edward H. Carr idealist yaklaşımın İkinci Dünya Savaşı’nı engelleyememiş olması ile güce yönelik görüşünü sağlamlaştırmıştır.

İkinci Dünya Savaşı’nın sona ermesiyle Uluslararası İlişkiler disiplinine hâkim olan realist yaklaşım, gücü uluslararası politikayı açıklamada en temel kavram olarak kullanmaya başlamıştır. Örneğin; gücün temel analiz birimi olarak, Uluslararası İlişkilerde sistematik bir kavramsal çerçeve şeklinde yer almasına katkı sağlayan “*realist okulun babası sayılan*” (Aydın, 2004, s. 46) Hans Joachim Morgenthau (1970, s. 30) Uluslararası İlişkilerin, bir güç ve iktidar mücadelesi olduğunu ifade etmektedir. 1948 yılında yayımlanmış olduğu “*Uluslar Arasında Politika*” adlı eseri realist teorinin en temel eserlerinden birisidir. Eserlerinde insanın kötü, günahkâr ve ilişkilerinde güç ile çıkarı ön planda tutan bir doğası olduğunu söyleyen Morgenthau dünyanın da doğası olumsuzluklar içeren insan varlığının bir neticesi olarak, çatışmalarla dolu bir çıkarlar ortamı olduğunu ve bununla mücadele edebilmenin yolunun da güçlerle birlikte hareket etmek olduğunu söylemektedir (Morgenthau, 1970, s. 2-13). Realist düşüncenin en önemli kurucuları olarak kabul edilen Carr ve Morgenthau, güç kavramını uluslararası politika analizinin merkezine yerleştirerek iki savaş sonrasındaki tartışmalara öncülük etmişlerdir. Özellikle “*Soğuk Savaş’ın ilk yıllarında Morgenthau, Atlantik ve Kıta Avrupası’nın önemli bir sentezcisi ve dünyadaki en etkin realist teorisyenlerinden biri olarak ortaya çıkmıştır*” (Knutsen, 2006, s. 320). Bununla birlikte, 1960’lı yıllarda realist teoriye yönelik eleştiriler içeren alternatif yaklaşımlar ortaya çıkmaya başlamıştır. Uluslararası İlişkiler disiplinde teorik açıdan farklı gündemlerin oluşmasına yol açan bu eleştirel alternatifler hem realist düşünceyi zenginleştirmiş hem de farklı teoriler kapsamında güç kavramına çeşitli anlamlar yüklemişlerdir. Diğer bir ifadeyle, güç merkezli bir uluslararası ilişkiler analizi yalnızca realist düşünceyle özdeşleşmemekte, güç kavramı idealist yaklaşımlar içerisinde de önemli bir yer tutmaktadır.

Uluslararası sistemin 70'li yıllar itibariyle dönüşüme uğradığı, küreselleşmenin de etkisiyle ulus devletlerin zayıfladığı ve bu sürecin uluslararası ilişkiler teorilerinin tekrar gözden geçirilmesinin gerekliliğini ortaya çıkardığı ifade edilmektedir (Yılmaz, 2008, s. 140). Özellikle 1980'lerde ortaya çıkan neoliberal düşünceler bağlamında politika ve karar alma süreçlerine atfedilen önem azalmış, oluşturulacak siyasetler için ekonomik göstergeler ve çok yönlü bakış açılarını içeren stratejiler ön plana çıkmıştır (Özdemir, 2008, s. 117-118). Bu değişim hem gücün kullanılabilirliğini hem de devletlerin güç odaklı söylemlerini etkilemiş dolayısıyla gücün tanımlanmasında kullanılan araçları da farklılaştırabilmiştir. Mesela ekonomik ilişkiler kolayca kurulamadığı yüzyıllar öncesine göre günümüzde küreselleşme ile daha kolay hale gelerek bir güç aracına dönüşebilmekte, bu değişim de her farklı dönemde kabuk değiştirdiği iddia edilen güç unsurlarına örnek gösterilmektedir (Dumankaya, 2019, s. 5). Günümüzde gelişen uluslararası hukuk normları ve bilgi-iletişim teknolojileri, uzun süre "gücün" tanımlanmasında kullanılan askeri unsurların geri plana itilmesine neden olurken; bilgi, iletişim ve teknoloji, gücün niteliğini belirlemede daha önemli öğeler haline gelmiştir. Dünyanın globalleşmesinin bir sonucu olarak, askeri gücü ve klasik diplomatik faaliyetleri azaltabilen ekonomik münasebetlerin etkisinin artması, ticari unsurları ve devlet dışı aktörleri ön plana çıkartmıştır (Nye, Soft Power, 1990a, s. 156-157). Özetle, uluslararası ilişkilerin sahip olduğu evrimsel süreç içerisinde ortaya çıkan değişim ve dönüşümlerin bir sonucu olarak güç kavramı ve onun tanımlanmasıyla ilgili ortaya konulan unsurlar da farklılaşmıştır.

TEORİLERİN GÜÇ TANIMLAMALARI

Güç kavramı farklı yaklaşımlar çerçevesinde çok fazla kullanılan ve birçok tartışmanın da konusu olan geniş bir kavramdır. Her türlü ilişkide kendisini belli eden güç kavramının tanımlanabilmesi ve ölçülebilmesi, onu aşka benzeten Joseph S. Nye'in (1990b, s. 25) söylediği gibi denenmesinden daha zordur. Sahip olduğu bu karmaşık niteliği, gücü evrensel ortak bir tanım ile açıklamayı zorlaştırmakta; genelde Uluslararası İlişkiler literatüründe evrensel bir tanımlama yapma çabasından farklı olarak içeriği, kaynakları ve nasıl ölçülebileceği hususundaki tartışmalar ile yer almaktadır. Ortaya çok farklı tanımlamalar çıkmasına rağmen, güç kavramına yönelik tartışmalar kavramın içeriği, kaynakları ve literatürde nasıl ölçülüp nasıl gözlenebileceğine odaklanır. Öte yandan güç kavramı ve güç kaynağı açısından incelenen alanlar genellikle devlet düzleminde şekillenir.

Uluslararası siyasette gücün merkezi bir öneme sahip olduğunu belirten Morgenthau (1970, s. 10) gücü bir çeşit ilişki türü olarak kabul etmekte, istenilenlerin yaptırılabilmesi ve en temel amaca ulaşabilmek için sahip olunması gereken önemli bir araç olarak görmektedir. Gücü, Robert Gilpin (1981, s. 13) devletin askeri, ekonomik ve teknolojik yetenekleri olarak tanımlarken; Joseph Frankel (1979, s. 102) ise yetenek olarak adlandırmakta ve diğer devletlerin kapasiteleriyle karşılaştırıldığında daha tanımlanabilir olacağından bahsetmektedir. Önemli bir kavram olduğu için güce yönelik ortaya konulan her tanımlama ve kavramsallaştırma alternatif bir dünya görüşünü aktarmaktadır (Hayden, 2012, s. 55). Farklı görüşler çerçevesinde ortaya konulan, güce yönelik tanımlamalar ve kavramsallaştırmalar, farklı hipotezler yüklü olmasına rağmen tek bir teoriye indirgenemeyecektir. Bu anlamda Uluslararası İlişkiler teorilerinin birbirleriyle farklılaşan bir güç anlayışı ve düşüncesi mevcuttur ve bu farklı kavramsallaştırmalar da teorilere yansımıştır. Uluslararası İlişkiler disiplini karakterize eden bir olgu olan güç kavramı uluslararası siyasete yönelik çalışmaların en önemli analiz birimi olmasına rağmen disiplinde müşterek bir güç kavramsallaştırmasına yönelik ortak bir anlayış gözükmemektedir.

Realizm/Neorealizm

Kökeninin çok eski zamanlara kadar indirilebildiği “*realizm*” kavramı, Uluslararası İlişkiler literatüründe en uzun soluklu ve hala pek çok taraftarı olan bir düşünce eğilimini ifade etmektedir. Uluslararası İlişkiler teorileri arasında güç kavramını literatüre kazandıran ve ona çok fazla önem atfeden teori olan realizm (Arıboğan, 2001, s. 17), ortaya koyduğu kuramsallaştırma ile güç odaklı bir teori olarak kabul edilmektedir (Schmidt, 2004, s. 527). Uluslararası siyaseti sürekli bir güç mücadelesi olarak değerlendiren realistler, güç olgusuna merkezi bir önem yükleyerek (Schmidt, 2004, s. 528) sistemin işleyişini onunla açıklamaya çalışmakta ve bunu da insan doğasına dayandırmaktadırlar. İnsanın doğası gereği sadece kendini düşünen, açgözlü, bencil ve hırslı bir varlık olduğunu düşünen realistler; insanın, var olduğu çevrede egemenliğe sahip olabilmek için gücün peşinde olduğunu iddia etmektedirler. İnsanı, devleti oluşturan en temel unsur olarak gören realistlere göre devlet de insanlar gibi sadece kendisini düşünmekte ve güce sahip olmayı hedeflemektedir (Aydın, 2004, s. 38). Klasik realizmin önderleri niteliğindeki Thucydides ve Machiavelli ontolojik olarak güç politikasını insan doğasının bir sonucu olarak görmekte (Schmidt, 2004, s. 532), doğası gereği hırslı, bencil, açgözlü ve bulunduğu çevreye egemen olabilmek için güç elde etme isteği taşıyan bireylerden meydana gelen devletleri de sadece kendilerini düşünen ve güç sahibi olmayı arzulayan insanlara benzetmektedirler. Her ne kadar realistler, Uluslararası İlişkileri güç ve çıkar mücadelesi olarak görse de (Donnelly, 2000, s. 9) ve ortak evrensel değerler ışığında tanımlamalarını yapsalar da realistler arasında ortak bir güç kavramından bahsedebilmek oldukça zor görünmektedir. Realist düşünce ekseninde oluşan literatürde yer alan farklı güç kavramsallaştırmaları, realizmin bünyesinde ortaya çıkan farklı yaklaşımlarla ilişkilendirilmektedir.

Klasik realist teorinin kavramsallaştırmalarına benzer yaklaşımlar sergileyen ve güce bakışında Machiavelli’nin ve Thucydides’in izlerinin görülebileceği Edward H. Carr (2010, s. 110-132) uluslararası siyasetin yapısını güç politikasına dayandırmakta askeri, ekonomik ve kültürel olmak üzere üç farklı güç unsuru ortaya koymaktadır. Uluslararası sistemde egemenliği elinde bulunduran devletlerin egemenliklerini sürdürebilmeleri için barış ve istikrar ortamına çıkarları doğrultusunda ihtiyaç duyduklarını belirten Edward H. Carr (2010, s. 84), güce sahip olunarak bu barış ve istikrar ortamının sürdürülebileceğini ve egemen devletlerin mevcut durumun değiştirilmesine izin vermeyen politikalar izleyeceğini söylemektedir. Etik uygulamaların ortaya konulabilecek politikalardan üstün olmadığını belirten Edward H. Carr etik unsurları, politik amaçlar doğrultusunda kullanılacak bir fonksiyon olarak görmekte, yönetenlerin egemenliklerini ve konumlarını, zayıfları da boyunduruk altına alan, sahip oldukları güce bağlamaktadır.

Klasik realist düşünceye benzer şekilde devletleri ontolojik olarak güç elde etme arzusu taşıyan insanlara benzeten Morgenthau, uluslararası sistemde devletlerin güç arayışına yönelik güç politikalarının kaçınılmaz olduğunu ve ortaya konulan bütün politikaların güce dayalı olduğunu ileri sürmüştür (Morgenthau, 1970, s. 16). Bu kapsamda gücü; coğrafya, doğal kaynaklar, sınai kapasite, askeri hazırlık, nüfus, ulusal karakter, ulusal moral-maneviyat, diplomasi kabiliyeti ve hükümetin yetenekleri gibi dokuz unsurun bir bileşimi olarak gören Morgenthau, gücün materyal olmayan unsurlarına da değinmiştir (Morgenthau, 1970, s. 110-147). Devletlerin uluslararası siyasette ortaya koydukları politikalar, rasyonel bir tercih olarak, güç çerçevesinde oluşturulmakta, devleti yönetenler de güç kavramı ekseninde düşünmektedir. Gücü materyal unsurlardan destek alan fiziksel şiddet kullanımından bireyin bireyi kontrol altında tutmasına imkân sunan çok geniş bir kavram olarak ele alan Morgenthau, uluslararası ilişkilerde vazgeçilmez olan tek gerçeğin güç olduğunu ve devletlerin gücünü sürekli artırmaya ve rakiplerinin gücünü de azaltmaya çalıştığını ifade

etmektedir. Bunun yanı sıra, devletlerin tarih boyunca güç mücadelesi nedeniyle birbirleriyle savaştığını belirten Morgenthau, güç sonucu ortaya çıkan her türlü siyasetin de hukuk ve ahlakla açıklanmaya çalışılarak güç odaklı politikaların hakkaniyetli duruma getirilmeye çalışıldığını söylemektedir (Morgenthau, 1970, s. 110). “*Carr ve Morgenthau’nun dışında Nicholas Spykman, Reinhard Niebuhr, Arnold Wolfers, Walter Lippmann, John Herz, Hedley Bull, Raymond Aron ve Martin Wight çalışmalarıyla realizme önemli katkılarda bulunmuş, uluslararası ilişkilerin anlaşılabilirliği için de güç unsurunu ön plana çıkartmışlardır*” (Arı, 2010, s. 159)

Uluslararası sistemi bencil, hırslı ve açgözlü insan doğasına benzeten realistlerin, en temel analiz birimi olarak da güç mücadelesine odaklandıkları anlaşılmaktadır. Devletler, onları oluşturan bireylerin kendi çevrelerinde egemen olma arzularından beslenerek, insan doğasına benzer davranışlar ortaya koymaktadır. Devletler de sadece bencil bir şekilde kendilerini düşünmekte ve en temel amaç olarak güç sahibi olmayı hedeflemektedirler (Aydın, 2004, s. 46). Uluslararası siyasette kimin haklı kimin haksız olduğuna karar verecek bir üst otoritenin var olmaması sebebiyle devletler böyle bir ortamda egemenlikleri ve varlıklarının devamı için güce ihtiyaç duymaktadır (Arı, 2010, s. 191). Merkezi bir otoritenin olmadığı ve devletlerin ne zaman ne yapacaklarının belirtildiği bir anayasal metin olmadığı için uluslararası sistem anarşik bir yapıdadır. Bu sebeple, anarşik bir yapı ortaya çıkaran uluslararası sistemde, bütün devletler öncelikli olarak güvenliklerini sağlayabilmeyi arzulamakta ve buna ulaşabilmek için de en üst seviyeye çıkartmaya çalıştıkları ulusal güçlerine odaklanmaktadırlar (Uzer, 2008, s. 59).

Realistler tarafından devletin varlığını sürdürmeye ilişkin olan ulusal güvenlik konusu yüksek politika (*high politics*) olarak; ticari, mali, parasal ve sağlıkla ilgili konular ise alçak politika (*low politics*) olarak nitelenmektedir (Arı, 2010, s. 163). Devletlerin hedeflerine ulaşabilmek ve çıkarlarını koruyabilmek amacıyla odaklanmaları gereken temel unsur olarak kabul edilen gücün uluslararası siyasette ortaya çıkarttığı mücadele, “*Realistlere göre uluslararası ilişkilerin temelini oluşturmakta*” (Buzan, 1996, s. 47), devletlerarasında ortaya çıkan karşılıklı güç mücadelesi de “*güç dengesi*” şeklinde adlandırılan bir yapıya dönüşmektedir. Bu bağlamda “*güç dengesi*” realistler tarafından, etkin diplomasinin kullanılmasıyla birlikte, uluslararası barışı koruyabilecek tek mekanizma olarak kabul edilmektedir. Buradaki kesin formülleştirme şöyle açıklanabilir ki realistlere göre moral değerler ile barışı kurma ve koruma çabaları beyhude olup uluslararası arenada oluşan etik değerlerin devletlerin dış politika aksiyonlarına adaptasyonu olası değildir. Uluslararası hukuk, evrensel moral değerler ve uluslararası barışın oluşturulması ve korunmasına yönelik söylemler devletler için güç ve çıkarları karşısında her zaman ikinci planda yer alacaklardır (Morgenthau, 1970, s. 297). Ancak zaman içerisinde uluslararası siyasette yaşanan değişim ve dönüşümün sonucu olarak realist düşüncede de farklı görüşler ortaya çıkmaya başlamıştır.

Klasik realizm olarak adlandırılan teoriye 1960’lı yıllardan itibaren getirilen eleştiriler sonucunda yeni (neo), klasik, siyasal ve yapısal gibi kuramsallaştırmalar yapılmaya başlanmıştır (Aydın, 2004, s. 37). Neorealizm, geleneksel yaklaşımın yetersiz kaldığına inanan ve mevcut analiz yöntemlerinden tatmin olmayan davranışsalcı akım tarafından doğa bilimlerine özgü yöntemlerin benimsenmediği iddiası ile klasik realizme yönelik yoğun eleştiriler sonucunda ortaya çıkmış bir yaklaşımdır. Özellikle realizmin devlet davranışları ile güç mücadelesini insan doğasına indirgemesini bilimsellikten uzak olduğu için eleştiren neorealitler, güç mücadelesini anarşi ortamına bağlamaktadır. Ontolojik olarak uluslararası sistemin anarşik yapısının ortaya çıkarttığı güvensizlik ortamının devletlerarasında “*güç mücadelesine*” neden olduğunu ileri süren Kenneth N. Waltz (2015, s. 113-115), uluslararası

ilişkilerin çözümlenebilmesi için birey, devlet ve uluslararası sistem şeklinde üç farklı düzeyin incelenmesi gerektiğini iddia etmektedir.

Gücün etkilerinin temelde kaba maddi kuvvetler tarafından oluşturulduklarını söyleyen ve materyalist hipoteze sahip realist iddiaya karşın neorealizm, kendi materyalizmi hakkında daha nettir ve uluslararası yapıyı analiz ederken yapının sosyal kavramsallaştırmalarını reddederek maddi yeteneklerin dağılımını en önemli değişken haline getirmektedir (Wendt, 2012, s. 129). Kenneth N. Waltz'a göre, güç mücadelesini ortaya çıkaran uluslararası sistemin ontolojik olarak anarşik durumu devlet davranışlarını etkilemekte ve dış politikalarını şekillendirmektedir. Yazara göre anarşinin sabit olduğu uluslararası yapıda değişiklik meydana getiren ve böylece farklılaşan sonuçlar üreten tek unsur güçtür (Waltz, 2015, s. 97-98) ve güç kavramının tanımı ekonomik yetenek, nüfus ve coğrafya kapasitesi, var olan kaynaklar, askeri güç ve siyasi istikrar gibi unsurlara dayanmaktadır (Waltz, 2015, s. 131). Bunun yanı sıra neorealizm, realizmden farklı olarak gücü bir amaç olarak görmemekte; amaca ulaşabilmek amacıyla başvurulması gereken bir araç olarak kabul etmekte, güç elde etme isteğini de insanın doğasına değil uluslararası sistemin yapısına bağlamaktadır (Bozdağlıoğlu & Özen, 2004, s. 62).

Liberalizm/Neoliberalizm

Eşitlik, rasyonalite, özgürlük ve mülkiyet kavramları üzerine inşa edilen liberal düşünce (Knutsen, 2006, s. 204), realist teoriden farklı olarak uluslararası siyasetin sadece devletlerden ibaret olmadığını iddia etmektedir. Liberal düşünce, realist kültüre göre farklı bir mantığa sahiptir ve daha az tehdit edici mana taşıyan temsillerle – düşmanlık yerine rekabet gibi – uluslararası çatışma yerine barış ve iş birliği başlıklarına odaklanmaktadır. Realizmde yer alan “öldür ya da öldürül” mantığı, liberal düşüncede “yaşa ve yaşamasına izin ver” mantığı ile yer değiştirmiştir (Bull, 1977, s. 33-41). Bütün insanların eşit yaratıldığı, yaşama, özgürlük ve mutluluk peşinde koşma gibi vazgeçilmez haklara sahip insanlar arasında malların eşit dağılımı değil, fırsat eşitliğinin temel taş olduğu bir bakış açısına sahip liberalizm, insanoğlunun doğal ihtiyaç ve isteklerini rasyonel yollarla karşılayabileceği görüşüne sahiptir (Knutsen, 2006, s. 205). Realist düşüncenin en temel kaygısı olan güçlü devlet kurma düşüncesinden farklı olarak, güçlü bir devlet kurarken bile insanların doğal haklarının sınırlanamayacağı görüşünü savunan liberal görüş; demokratik rejimlerin sayısının artmasını, uluslararası siyasette barışı sağlayıcı önemli bir unsur olarak kabul etmekte ve birbirlerinin egemenliğini tanıyan demokratik devletlerin de düşman olmaktan çok rakip olacaklarını iddia etmektedir. Liberalizm, uluslararası sistemin anarşik bir yapıya sahip olmasına rağmen uluslararası platformun karşılıklı çıkarlar, yaptırımlar, işbirlikleri ve çıkarlarla şekillendirileceğini, bu aksiyonların da ortamı, şiddet, çatışma ve kaostan kurtaracağı hipotezine dayanmaktadır. Richard Cumberland, eşit ve rasyonel bireylerden oluşan bir dünyada, sivil gücün yardımı olmaksızın, barışçıl bir toplumsal düzen sürdürmek için gereken erdemler adına yeterli doğal ödüller ve uygunsuz davranışlar için de cezalar bulunduğunu söyleyerek liberal düşüncüyü özetlemektedir (Knutsen, 2006, s. 339). Bunu yanı sıra John Locke, J. J. Rousseau ve Hobson gibi liberal düşünürler barışın korunabilmesi, güçlendirilebilmesi ve garanti altına alınabilmesi ile sistemde yer alan uluslararası kuruluşlar arasında doğrudan bir ilişki kurmuşlardır.

Liberalizme göre devlet kimlikleri ve çıkarları geniş bir şekilde iç politikalar tarafından inşa edilmektedir ancak bunların uluslararası sistemin yapısının neyden yapıldığı konusunda daha sosyal bir görüşü vardır (Wendt, 2012, s. 50). Liberalizmde birleştirici bir aktör olarak görülmeyen devlet, departmanlar, bürolar, çıkar grupları, yöneticiler ve takımlar gibi daha küçük çok sayıda birimin oluşturduğu karşılıklı olarak bağımlı bir sistem olarak

kabul edilmekte, “*tıpkı birey gibi, uluslararası sistemde de statüleri, hakları ve sorumlulukları bakımından eşit kabul edilmektedirler*” (Arı, 2010, s. 352). Bir devletin çıkarı diğer devletlerin çıkarına bağlı olup, iş birliği yapmama bir devletin kısa vadeli davranması anlamına gelmektedir (Kegley, 1993, s. 142). İnsan unsuru ve bireyi ele alarak uluslararası ilişkilerde barış ve iş birliğini analiz etmeye çalışan liberal teorinin analiz düzeyi sadece birey olmayıp bunun yanı sıra Uluslararası İlişkiler, dış politika, ulusal baskı grupları, devlet ve uluslararası örgütleri kapsamaktadır. Liberalizmde uluslararası ilişkilerin temel aktörleri yalnız devletler değildir; aynı zamanda bireyler ve sivil toplum kuruluşlarıdır ve ayrıca, devletlerin davranışlarının yansımaları ve tercihlerinin sonuçları uluslararası çatışma ve iş birliklerini meydana getirmektedir (Moravcsik, 1997, s. 513-515). Liberalizm uluslararası çatışma ve iş birliği ile Uluslararası İlişkileri birim düzeyinde analiz etmekte, ortaya çıkan neden-sonuç ilişkileriyle sistem düzeyinde sonuçlara ulaşmaya çalışmaktadır. Realizme yönelik eleştiriler neticesinde ortaya çıkan neorealist düşünce gibi, zaman içerisinde liberalizme yönelik ortaya konulan farklı düşünceler sonucunda neoliberalizm yaklaşımı ortaya çıkmıştır. Neoliberalizmin liberalizmden en önemli farkı, doğrudan bir egemen devlete değil, uluslararası rejimler açısından oluşan bir uluslararası sisteme dayanmasıdır (Bozdağlıoğlu & Özen, 2004, s. 76).

Neoliberalizm, neorealizm gibi yapıya dair bireyci yaklaşımı paylaşmakta ve çoğu neoliberal Kenneth Waltz’un güç ve çıkarın sistemin maddi zemini olduğu görüşüne karşı çıkmamaktadır (Wendt, 2012, s. 49). Ancak neoliberaler neorealistlerden farklı olarak kurumsal üstyapıya yönelik daha kapsamlı bir rol öngörmektedir. Diplomasıyı ve askeri güç haricindeki araçları, sivil toplum gibi devlet dışı aktörleri ve çoğulculuğu ön plana çıkartan neoliberalizm, uluslararası sistemde devletlerarasında karşılıklı bağımlılığın artması durumunda çatışmaların azalacağını iddia etmektedir. Sistemin anarşik bir yapıya sahip olduğunu realistler kadar vurgulamasalar da onaylayan neoliberaler, sistemin anarşik yapısının uluslararası siyasette iş birliğine mâni olmayacağını; devletlerarasında, ortaya çıkan ekonomik karşılıklı bağımlılık neticesinde iş birliğinin gelişeceği tezini önermişlerdir.

Neoliberaler, birim düzeyindeki nedenlerin sistem düzeyinde ortaya çıkarttığı sonuçlarla ilgilenirken, neorealistler sistem düzeyi analizleri benimsemektedirler (Arı, 2010, s. 352). Realistlerin gücün nasıl kullanıldığına dair ortaya koydukları konsantrasyondan farklı olarak devlet tercihleri ve bunlara tesir eden etmenlere yoğunlaşan neoliberaler, savaşları devlet düzeyindeki değişkenlerle ve iç toplumsal güçlerin çatışmasıyla açıklamaktadır. Bunun yanı sıra gücün materyal unsurlarla birlikte materyal olmayan unsurlardan meydana geldiğini ifade eden neoliberal düşünce, ekonomik gücü daha fazla ön plana çıkartmaktadır. “*Neoliberal yaklaşımda güç, başkalarının izlediği politikaların yarattığı maliyetlerden, değişen davranışlar yoluyla kurtularak kendi istediklerini yapabilmektir. Politika değişikliği yoluyla kendine dayatılan durumlardan sıyrılabilen aktörlerin bu anlamda güçlü oldukları söylenebilir*” (Özdemir, 2008, s. 114).

Devletin homojen ve tek bir bütün olmadığı, farklı parçalardan oluştuğu, karar alma sürecine etki eden en önemli unsurun güç odakları olduğu buna karşın uluslararası çıkarlar mevzu bahis olduğunda devletin tek bir güç unsurunun etkisinde kalmayarak rasyonel davranacağı neoliberal düşüncenin en önemli iddiaları olarak ortaya konulmaktadır. Neoliberal düşünce açısından devletler sadece kendi imkânlarıyla, farklı güç unsurlarını ellerinde bulunduran sivil toplum örgütleri ve küresel şirketlerden bağımsız bir şekilde, uluslararası sistemi kontrol altına alamayacaklardır. Bu durumda, neoliberalizme göre askeri güç tek güç vasıtası olamayacak ve eskiye oranla önemini yitirecek, ekonomik gelişme ve güç, askeri güçten daha önemli olacak, demokratik devletlerarasında savaş ihtimali çok düşük olacak ve dünya çapında demokrasi yayıldıkça barış da yayılacaktır (Demir & Varlık, 2013, s.

80). Aslında bu, gücün doğrudan kullanımını öteleyen yumuşak güç (*soft power*) kavramı olup askeri unsurlar ve doğrudan güç vasıtaları kullanılmaksızın, istenilen davranışların, yaratılan cazibe ve oluşturulan kurumlar yardımıyla gerçekleştirilebilmesidir (Demir & Varlık, 2013, s. 80). Neoliberalizmin öne çıkardığı yumuşak güç olgusuna, sert güç kullanılarak elde edilemeyecek neticelerin mümkün hale getirilebilme olasılığı ortaya koyabileceği için önem atfedilmekte; karar organlarının ve toplumsal grupların istenilen şekilde yönlendirilebilmesi adına sert gücün yanında tamamlayıcı bir kavram olarak yaklaşılmaktadır. Sonuç olarak neoliberalizm, realist düşüncenin sert güç anlayışını tamamen göz ardı etmemekte, yumuşak gücü, sert gücü tamamlayıcı bir unsur olarak görmektedir.

Sosyal İnşacı Yaklaşım ve Feminizm

İkinci Dünya Savaşı sonrası ortaya çıkan sonuçlara yönelik yapılan çalışmalarda kullanılmak üzere yapılan teorileştirmelerin büyük bir kısmının uluslararası siyasete yönelik çıkış noktasının güç ve ulusal çıkar çerçevesinde olduğu anlaşılmaktadır. Güçten bahsedilirken -realist bir bakış açısındaki gibi - askeri yeteneklere atıf yapılmış; çıkar ile ifade edilmek istenenin ise güç, güvenlik ya da servet için duyulan ve paylaşılmak istenmeyen arzu olduğu yönünde bir tanımlama yapılmıştır. Uluslararası kurum ve yapıların güç ve çıkar ile birlikte - aralarındaki öncelik sıralaması farklı olsa da - Neoliberaler ve Neorealistler tarafından, ortaya çıkan uluslararası anlaşmazlıkların analizi konusunda açıklayıcı niteliklere sahip oldukları kabul edilmektedir. “Güç”, “çıkara” ve “uluslararası kurumlar” gibi maddi unsurların yanı sıra, bu üç faktöre ek olarak günümüzde, soyut bir unsur olan “düşüncelerin” de eklendiği görülmektedir (Wendt, 2012, s. 124). Soğuk Savaş sonrası dönemde uluslararası siyasete yönelik kuramsallaştırmalarda söylem, ideoloji, kimlik, kültür ve düşüncelere önem atfedilmeye başlanmıştır. Özellikle Konstrüktivist (İnşacı) yaklaşımlar materyal unsurların önemini yadsımaksızın, sosyal dünyanın oluşmasında ve ortaya çıkmasında düşünsel unsurların ortaya çıkarıcı veya kurucu rolüne vurgu yaparlar (Küçük, 2009, s. 777). Bunun yanı sıra “güç” ve “çıkara” ön plana çıkaran “materyalizm” ile “düşüncelerin” önemine atıfta bulunan “idealizm” arasındaki tartışma süre gelmektedir. Materyalist hipotez, bütün “kültürel” ve “düşünsel” oluşumların içeriğinin, - “güç” ve “çıkara” açıklanmasındaki katkısı gibi - kaba maddi kuvvetlerin nitelikleri ile açıklanabileceği yönündeyken, idealist hipotez ise “güç” ve “çıkara”, “düşünceler” tarafından oluşturulduğu yönündedir.

Sosyal İnşacı yaklaşım, “güç” ve “çıkara” gibi maddi unsurların “düşünceler” tarafından oluşturulduğu ya da “düşüncelerden” etkilendiği, bunun da ana akım Uluslararası İlişkiler çalışmalarında pek de üzerinde durulmayan bir konu olduğu üzerine odaklanmakta, “gücün anlamı” ve “çıkara”nın içeriğinin” büyük oranda düşüncelerin bir işlevi olduğu üzerine ana bir tez oluşturmaktadır. Alexander Wendt özellikle dışsal çıkarların önemli derecede düşünceler tarafından meydana geldiğini öne sürmekte, kaba maddi kuvvetlerin güç ve çıkara oluşumunda bazı etkileri olduğunu kabul etmektedir. Sosyal İnşacı yaklaşım her şeyin baştan aşağıya düşüncelerden meydana geldiğini savunmamakla beraber, özellikle düşüncelerin dağılımının uluslararası siyasette en temel faktör olduğunu öne sürmektedir. Alexander Wendt (2012, s. 128) Waltz’un, belirgin unsurları “anarşi” ve “maddi kapasitelerin dağılımı” olan materyalist yapı teorisinin açıklayıcı gücünün, büyük oranda düşünceler tarafından meydana getirildiğini iddia ettiği çıkarların dağılımı hakkındaki örtülü varsayımlara dayandığını öne sürmektedir.

Alexander Wendt, Neorealizmin kuramsallaştırması çerçevesinde yapılan açıklayıcı çalışmaların, genelinde anarşi ve maddi yeteneklerin dağılımı tarafından yapılmış gibi görüldüğünü, teorinin daha derinlerine inildiğinde ise işin büyük bir kısmının düşüncelerden meydana gelen çıkarların dağılımı tarafından yapıldığını öne sürmektedir. Neorealistler,

aslında, çıkarların dağılımını sistemik açıdan önemli bir olgu olarak kabul etmekte ve “anarşi” ile “maddi kapasitelerin dağılımı” unsurları kullanılarak türetilebileceğini iddia etmekte, ayrıca çıkarlara yönelik bağımsız bir analize ihtiyaç duyulmadığını öne sürmektedirler. Aslında, devletlerin ne istedikleri, güç dağılımı hakkındaki en kötü senaryolara dayalı varsayımlar üzerine kurulacaktır (Wendt, 2012, s. 142). Çağdaş devletler düşünüldüğünde, güç dağılımından kaynaklanan senaryolardan farklı olarak, birbirleri ile yüzlerce yıldır temas etmiş ve bu süreçte birbirlerinin çıkarları hakkında önemli miktarda bilgi toplamış, revizyonist ya da statükocu oldukları konusunda temel sıfatlamaları yapabilecek seviyeye ulaşmışlardır. Çünkü tarih önemlidir. Tarih kısmen diğerlerinin çıkarlarının gerçekten ne olduğuna dayandığından, çıkarların dağılımının, anarşi ve güç dağılımına dair anlamın oluşturulmasında bağımsız bir rolü olmalıdır (Wendt, 2012, s. 144).

Alexander Wendt, *Sosyal İnşacı* yaklaşımında, “güç” ile “çıkara” arasında bir rekabet oluşturmamakta, “gücün” sahip olduğu tesirlere de “çıklarların” neden olduğu iddiasını öne sürmemektedir. Kaba maddi kuvvetlerin uluslararası siyasette etkisi olan en önemli unsur olduğunu iddia eden materyalist bakış açısını eleştiren Wendt, bazı konstrüktivistlerin güce yönelik etkisizleştirme çabalarına da karşı çıkmaktadır. Kaba maddi kuvvetlerin, belirli sonuçların ortaya çıkma imkân ve olasılığını etkilediğini iddia eden Wendt, gücün ortaya koyduğu etkinin düşünceler ile etkileşiminden kaynaklandığını iddia etmektedir. “*Sosyal evrimi yürüten, maddi güçler değil, amaçlarımız, korkularımız ve umutlarımızdır. Zaten maddi güçleri de bunlar için isteriz. Bu gerçeği görmenin yollarından biri de Waltz’un teorisine çıkarların dağılımını katmaktır*” (Wendt, 2012, s. 149). Sonuç olarak, düşüncelerin çıkarları şekillendirdiğini iddia eden Wendt, çıkarların da gücü anlamlandırdığını ifade etmekte, Uluslararası İlişkiler çalışanlarının, çıkarlar ekseninde devlet aktörlerin eylemlerini açıklamaya çalıştıklarında, belirli bir düşünce temeline odaklandıklarını öne sürmektedir.

Uluslararası İlişkiler çalışanlarından çoğu - sadece realistlere değil - devletlerin, algıladıkları çıkarları doğrultusunda eylemde bulduklarını inkâr etmeyeceklerdir. Çıklarlar, yalnızca realist bir değişken olarak görülmemekte, farklı kuramlarca da çıkarların nasıl meydana geldiğine yönelik önem atfedilmektedir. Sosyal İnşacı yaklaşım da çıkarlarla aktör devletlerin eylemleri arasındaki ilişkiyi reddetmemekte, çıkarların nasıl meydana getirildiğinin de önemli olduğunu vurgulamaktadır. Gücün anlamlandırılmasında çıkarların dağılımının önemini vurgulayan Wendt, çıkarları meydana getiren şeyin sadece küçük bir kısmının maddi olduğunu öne sürmektedir. Çıklarları meydana getiren maddi güç insan doğası olup gerisi ise düşünseldir, ortak düşünceler ya da kültür tarafından meydana getirilen şemalar ve müzakerelerden ibarettir (Wendt, 2012, s. 151). Materyalizm tarafından çıkarların küçük bir kısmının açıklanabileceği iddiası anlamına gelen bu önerme de çıkarların büyük bir bölümünün açıklanabilmesinde idealizmin önemine vurgu yapılmaktadır.

Sosyal İnşacı yaklaşım, gücü anlamlandıran çıkarların içeriğinin düşünceler tarafından meydana getirildiğini iddia etmektedir. Ancak Alexander Wendt tarafından düşüncelere atfedilen bu önem ile varılan kuramsallaştırmada, düşüncelerin güç ve çıkardan daha önemli oldukları iddiası öne sürülmemekte, hatta güç ve çıkarın her zaman önemli ve belirleyici oldukları kabul edilmektedir. Buradaki Sosyal İnşacı iddia, güç ve çıkarın ortaya koyduğu etkileri, onları meydana getiren düşünceler sayesinde ortaya koyabildikleridir (Wendt, 2012, s. 175). Diğer bir ifadeyle, uluslararası politikadaki güç kavramının anlamlandırılmasında, büyük oranda içeriği önemli ölçüde düşünceler tarafından meydana getirilen çıkarların dağılımının etkili olduğu iddia edilmektedir. Güç ve çıkara yönelik temel nihai iddia, bu iki kavramın ortaya çıkaracağı etkilerin onları meydana getiren düşünceler sayesinde ortaya koyulabilecekleri ve güç ile çıkara açıklamalarının düşüncelerin varlığına dayalı oldukları yönündedir.

Disiplindeki erkek egemen anlayışı eleştiren ve kadına/dışiliğe üstünlük atfeden feminist yaklaşım gücü, erkek anlayışını aksettiren bir çeşit erkek sanatı olarak görmekte ve uluslararası siyasetin anlaşılabilmesinde kadının ve cinsiyetin analizlerde kullanılması gerektiği tezini savunmaktadır. Feminist Uluslararası İlişkiler anlayışı güç kavramını, geleneksel olan ve eril olarak gördüğü realizm gibi teorilerden farklı olarak kadın erkek eşitliğini analizine eklemleyerek tanımlamakta (Keohane, 1989, s. 246-250), güç kavramının sadece erkeklere ait bir karakter olmadığını savunmaktadır. Bu bağlamda, güç kavramının baskın bir şekilde erkeksi özellikler atfedilerek tanımlanmasının yeterli olamayacağı, bunun yanı sıra kadınsı unsurlarla da ilişkilendirilerek ele alınması gerektiği anlayışı feminist yaklaşımın bir iddiası olarak ortaya çıkmaktadır. Bu anlayışın en önemli itiraz noktaları, insan doğasının erkeksi bir ön kabulü kavramsallaştırılması ve kadın olgusunun disiplin içerisinde uluslararası alanda misafir olarak algılanmasıdır. Cinsiyet eşitliği ile uluslararası siyasetteki çatışmalar arasında bir bağ olduğunu iddia eden feminist yaklaşım, erkek egemen politikaların anlaşmazlıkları körüklediğini iddia etmekte kadın erkek eşitliğinin sağlandığı devletlerin uluslararası anlaşmazlıklarda şiddete başvurmalarının azalacağını dile getirmektedirler. Güç kavramının toplumsal bir yapı olduğunu ileri süren feminizme göre yapılacak analizlerde toplumun sosyal yapısının, dolayısıyla cinsiyet eşitliğinin hesaba katılması gerekmektedir.

ULUSLARARASI İLİŞKİLER ve YUMUŞAK GÜÇ

Uluslararası siyasette ortaya konulan stratejilerin esas amacının güç arayışı ve güç mücadelesi olduğu şeklindeki temel realist varsayımın, gücü hem en temel “amaç” hem de amaca ulaşmak için gereken en önemli araç şeklinde farklı ve net olmayan bir içerikle kavramsallaştırması önemli bir eleştiri konusu olmuştur (Holstikground, 1964, s. 179). Devletin sahip olduğu yetenek ve imkân kabiliyetleri ile gerçekleştirebileceği ceza ve ödül verme, ikna etme veya baskı uygulama politikalarıyla hedef ülke veya toplumun davranış ve tutumlarına tesir etme ve yönlendirme kapasitesi şeklinde tanımlanan güç kavramı, realist düşüncenin gücün kaba uygulamalardan oluştuğu varsayımına yönelik eleştirel bir yaklaşım ortaya koymaktadır (Holstikground, 1964, s. 180). Dolayısıyla, güç kavramı zamanla realizm ile özdeşleşmiş olsa da olguya farklı teori ve kuramlarda merkezi bir önem atfetmişlerdir (Özel, 2018, s. 2). Çoğu teorem için kritik öneme sahip olan güç kavramının farklı şekillerde tanımlanmasının nedeni Nye’ye göre (1990b, s. 177), herkesin hakkında konuştuğu ancak hiç kimsenin tam olarak işleyişi hakkında bilgi sahibi olmadığı hava durumuna benzemesidir. Gücün tanımlanmasına yönelik ortaya çıkan zorluğun nedeni olarak, zamanı ve tarihsel süreç içerisinde kurulan ilişki düzenlerinin yapısını gösteren Özdemir’e göre (2008, s. 117), gücün tanımlanmasında çok sayıda unsurun dikkate alınması kavramı oldukça zor hale getirmektedir. Zaman ya da tarihsel süreç gücün unsurlarını etkileyerek veya farklılaştırarak, güce yönelik tanımını, realist yaklaşımın öngördüğü şiddet kullanımından uzaklaştırmış, düşünce, kimlik ve çıkarların önem kazandığı liberal teoriye yaklaştırmıştır. Kısacası, küreselleşmeyle ekonomik ilişkilerin ve devlet dışı aktörlerin öneminin artmasıyla yaşanan süreç neticesinde güç olgusu ve onu açıklamaya çalışan unsurlar da farklılaşmış, gücün şiddete başvurmayı gerektiren özelliği törpülenmiş, etki yaratma veya etkiye karşı koyabilme niteliği daha ön plana çıkmıştır. Ancak gücün tanımlanmasına yönelik her çabanın eksiklikleri bulunmuş ve kusurlu bulunan detaylandırmalar da eleştirilere mevzu bahis olmuştur.

Gücü tanımlayan unsurların zaman içerisinde değişimi gücün evrimsel niteliğini ortaya koymaktadır. Sanayi Devrimine kadar devletlerin gücünün en bariz ögesi askeri yetenekler iken sanayi devriminden sonra yegâne olarak askeri kapasite ulusal gücün tarif edilmesi hususunda kâfi gelmemiş, endüstriyel üretim kapasitesi, yeni teknolojilerin üretim ve adaptasyonu kapsamında gerçekleştirilebilecek kapasite daha ön plana çıkmıştır (Özdemir,

2008, s. 136). Soğuk Savaş'ın sona ermesine kadar devam eden gücün askeri kapasiteye dayandırılması geleneği, günümüzde bilginin kontrol edilebilmesine ve toplumların algılarının şekillendirilebilmesine evrilmiştir. Nye'e göre (1990a, s. 153) bu değişimin sebebi, küreselleşmeye dayalı ekonomik karşılıklı bağımlılık, ulus ötesi aktörlerin yükselişi, zayıf devletlerde milliyetçiliğin yeniden canlanması, askeri teknolojinin yayılması ve uluslararası siyasi sorunların değişen doğasıdır. Diğer taraftan askeri kabiliyetler bünyesinde bir dış politika aracı şeklinde kullanılabilir olacak gücün getireceği yüksek maliyetler de askeri gücün kullanılabilirliğini azaltmaktadır. Ancak bu gelişmeler askeri gücün kullanımını azaltsa veya zorlaştırsa da anarşik uluslararası ortamın varlığı, askeri yeteneklerin önemini devam etmesini sağlamaktadır. Askeri güç günümüzde hala önemli bir araçtır ancak, bu gücün sınırlarını kavrayabilmek ve yeterli olamayacağı ya da işleri daha da zorlaştırabileceği durumları tanımlayabilmek amacıyla karşılıklı bağımlılığa dayalı münasebetleri dikkate alan alternatif politikalar üretilmesi gerekmektedir (Nye, 1990a, s. 156).

Günümüzde devletlerin yanı sıra güce sahip olan, hatta devletlerden ekonomik anlamda daha güçlü küresel veya çokuluslu şirketlerin ortaya çıkması, devletlerin davranışlarını etkilemekte veya sınırlandırmaktadır (Özdemir, 2008, s. 137). Devletler, küresel sermayeyi elinde bulunduran şirketlerin yatırımlarını kendi ülkelerine aktarılması adına bu firmalara çekici gelecek politikalar uygulamak zorunda kalmaktadır (Guehenno, 1995, s. 11-12). Günümüzde küresel firmalar gibi yeni aktörlerin ortaya çıkmasının, uluslararası ilişkilerde yer alan askeri güç odaklı realist yaklaşımı, bilgi ve iletişim devriminin bir sonucu olarak bir yanı eksik hale getirdiği düşünülmektedir. Kendi ülkelerinin çıkarlarını müsamahasız korumaya çalışan ve muhataplarından bunu bekleyen devletlerin yer aldığı küresel sistem hala çalışmaya devam etmesine rağmen, sermaye ve sivil toplum örgütlerinden meydana gelen aktörler gittikçe güç kazanmakta ve uluslararası ortamı yeniden şekillendirmektedirler (Arquilla & Ronfeldt, 1999, s. 30). Karmaşık münasebetlerin ve karşılıklı bağımlılık çerçevesinde oluşturulan ilişkilerin üretilebilecek yeni politikaları sınırlandırması, ortaya çıkan yeni küresel bunalımların varlığı ve endişeleri artırıcı sonuçları askeri güç seçeneklerinin kullanımını daha da zorlaştırmış, alternatif güç yöntemlerinin uygulanmasına neden olmuştur (Arquilla & Ronfeldt, 1999, s. 31).

Yumuşak Güç Kavramı

Sert güç ile yumuşak güç arasında ayırım yapma fikri ilk olarak Joseph S. Nye tarafından 1990 yılında ortaya atılmıştır. Son otuz yılda yumuşak güç kavramını çeşitli akademik yayınlarda ve farklı çalışmalarda sıklıkla kullanarak ona yönelik tasavvurunu geliştiren ve savunan Nye, çabaları yumuşak güç olgusunu Uluslararası İlişkiler literatüründe yaygın olarak bilinen bir kavram haline getirdiği için önemli bir başarıya ulaşmıştır (Zahran & Ramos, 2010, s. 13). Bill Clinton döneminde, 1994-1995 yıllarında, Savunma Bakan Yardımcısı olarak görev yapan Nye, yumuşak güç kavramına ilk kez 1990 yılında yayımladığı *Bound To Lead: The Changing Nature of American Power* adlı kitabında yer vermiştir. Yine, 2002 yılında yayımladığı *The Paradox of the American Power* adlı eserinde Amerika'nın yumuşak gücüne değinen Nye'in bu iki kitabı esas olarak yumuşak güce odaklanmamakta, ana konu olarak ABD'nin gücünü ve dış politikasını analiz etmektedir. Foreign Affairs dergisinde, ABD'nin dünyaya hükmeden gücünün artık yeterli olmadığı ve zayıfladığı yönündeki iddialara 1990 yılında yayımlanan *Soft Power* başlıklı makalesi ile cevap vermeye çalışan Nye'in ortaya attığı yumuşak güç kavramı, yumuşak güç üzerinde belirgin bir etki yaratan ABD dış politikasının analizi ile derinlemesine ilişkilidir (Zahran & Ramos, 2010, s. 13). 1980'lerde başlayan ve ana akım Uluslararası İlişkiler tartışmalarında popülerleşen, ABD'nin gücünün zayıfladığını savunan gerileme teorilerinin temel iddiası,

Soğuk Savaş sırasında ABD politikalarının maliyetinin ABD'nin gücünü baltalamaya başlayacak ve ABD'nin uluslararası sistemdeki konumunun zayıflamasından sorumlu olacak bir aşırı gerilme noktasına ulaştığıydı (Kennedy, 1988, s. 528-532). Nye (1990a, s. 160) bu tartışmaya katılan yazarlardan biriydi ve esas olarak gerileme teorilerini ilk olarak yumuşak güç kavramını dile getirerek eleştiriyordu. *Soft Power* adlı makalesinde, ABD'nin gücünün sadece askeri kapasite ve yetenek ile oluşan sert güçle açıklanamayacağını, küresel örgütlerdeki aktif konumu, insanları cezbeden kültürü ve yaşam tarzı, dünyaya yaydığı evrensel değerlerle bezenmiş ideolojisi ve politikalarıyla ürettiği yumuşak gücüyle Soğuk Savaş sonrasında da hegemonyasını sürdürebileceğini iddia etmiştir. Bu iddialarını sürdürebilme adına, ana konusu yumuşak güç olan *Soft Power* adlı eserini 2004 yılında yayımlamıştır. 2008 yılında yayınlanan *The Powers to Lead*, 2011 yılında yayınlanan *The Future of Power* ve son olarak 2015 yılında yayınlanan *Is the American Century Over?* adlı eserlerinde kavramı sürekli geliştirmeye ve detaylandırmaya çalışmıştır.

Elde edilebilmesi ekonomik kapasiteye, önemli bilgi birikimine ve planlamaya dayanan sert güce göre yumuşak güce sahip olabilmek doğası gereği pek kolay gözükmemektedir. Devletlerin sahip oldukları kültürel mirasın günümüzdeki izdüşümleri ve dış politikaya işleyen değerleri, yumuşak gücün temel kaynakları olarak ifade edilebilirler. Miras olarak alınan ve günümüzde canlı bir varlık gibi yaşayan kültürel bakiyeye ve değerlere sahip olmayan ülkelerin bir anda bu kaynakları oluşturamayacağı düşünülürse yumuşak gücün ortaya konulabilmesi için tarihsel bir sürekliliğin varlığı önem arz etmektedir. Tarihsel süreç içerisinde oluşan değerlerin ve kültürel mirasın dış politika yapımında ne şekilde kullanıldığı da yumuşak güce biçim kazandırabilmektedir. Öncelikle hedef ülke veya toplumda bir etki alanı oluşturmak için dış politikada kullanılan yumuşak gücün olumlu algı oluşturabilecek ve muhatabını memnun edecek içeriğe sahip olması gerekmektedir. Dolayısıyla kültürel miras dış politik amaçlı yumuşak gücü şekillendirdiği gibi farklı ülkelerdeki hedef kitlelerin de yumuşak güç ile verilmek istenilen mesajları nasıl algıladıklarını etkileyebilmektedir. Bu bağlamda Sanathi Kalathil, kültürü, tarihi arka planı, ahlaki, hukuki değerleri ve normları bir ülkenin sahip olabileceği önemli yumuşak güç kaynakları olarak değerlendirmektedir (Kalathil, 2011, s. 2).

Devletlerin yumuşak güç kabiliyetine sahip olduğunun göstergeleri olarak farklı boyutlara işaret eden Nancy Snow'a göre (2009, s. 4) sahip olunan kültürün ve değerlerin küresel düzeyde kabul gören normlarla uyuşması, uluslararası alanda faaliyet gösteren ve etki alanı oldukça geniş olan küresel medyanın haber anlayışını etkileyecek ulusal iletişim mekanizmalarına sahip olunması ve uygulanan politikalarla hedef ülkenin kazanımlar elde etmesinin sağlanabilmesi ülkenin yumuşak gücünün varlığının delilleridir. Özev (2012, s. 23) ise bir ülkenin kültürel yumuşak güce sahip olmasının, yabancı halkların o ülkenin kültürünü benimsemesi ve kabul etmesi ile mümkün olabileceğini, söz konusu kültürün benimsenmesinin ise, onun insan doğasıyla uyumlu olması, hayatı kolaylaştırması, onu katlanılabilir ve renkli kılması, evrensel değerleri kabul etmesi, teknolojiyi kullanması, makbul bir çerçevede sunulması, orijinal olması gibi koşullara bağlı olduğunu dile getirmektedir.

Güç elde edilmek istenilen neticelerin ulaşılır olabilmesi maksadıyla diğerlerinin politikalarına tesir edebilme kabiliyeti şeklinde ortaya koyan Joseph S. Nye açısından, davranışları etkileyebilme yeteneğini tek başına fiziki güç unsurlarını kullanarak açıklamak, gücün kavramsal çerçevesini ortaya koymak için yeterli olmamaktadır. Güç kavramının anlaşılabilmesi, en temel aşamada içinde barındırdığı “yumuşak” ve “sert” güç unsurlarının netleştirilmesi ve bu iki boyutun birbirini pekiştirip daima bağlantı içinde oldukları bir ilişkinin varlığının kabul edilmesiyle mümkün olabileceği düşünülmektedir. Dolayısıyla

devletlerin sahip oldukları güç kapasitelerini sadece ellerinde bulundukları madenler, beşerî kabiliyet ve ekonomik ve askeri kapasite ile ifade etmeleri kesin olarak gücü ellerinde bulundukları anlamına gelmeyecektir. Buradan hareketle uluslararası siyasette rakiplere siyasi baskı yapabilmek ya da onları ikna edebilmek için askeri ve ekonomik unsurlara başvurmak “sert gücü” ifade ederken diğer ülkelerin arzulan şekilde davranmalarını sağlayarak bir devletin uluslararası ilişkilerde hedeflediği sonuçları elde edebilmesi için kaba güç kullanmadan kendi değerlerini takdir ettirerek ve örnek alınmasını sağlayarak yönlendirebilmesi “yumuşak güç” olarak adlandırılmaktadır. Buradaki temel çıkış noktası, bir ülkenin bünyesinde barındırdığı ekonomik zenginlik, hayat tarzı, demokrasi, hukukun üstünlüğü ve sahip olduğu avantajlarını örnek alan ya da almak isteyen devletleri etkileyebilme potansiyelidir. Yumuşak güç, kaba gücün zorlamalarından veya ekonomik tehditlerden farklı olarak cazibe ve çekicilik ile karşı tarafın düşüncelerini istenilen şekilde yönlendirebilme kabiliyetinin dışavurumudur (Nye, 2004, s. 6).

“Sert gücü” devletlerin askeri ve ekonomik kapasitelerinin ortaya koyabileceği potansiyel zorlama kabiliyeti olarak tanımlayan Nye, “yumuşak gücün” ise devletlerin çekiciliğini meydana getiren kültür, siyasi değerler ve dış politikalarından kaynaklandığını ifade etmektedir. Nye’e göre (2004, s. 256) devletlerin ortaya koydukları politik yaklaşımlar uluslararası siyasetteki aktörler tarafından kabul edilebilir bulunursa yumuşak gücün varlığından bahsedilebilir ve yumuşak gücün ömrü de politikaların meşruluğunun devamı ile ilişkilidir. Devletlerin ortaya koyduğu politik amaçlar ve yaşattığı değerlerin diğer ülkeler nezdinde kabul edilebilir olması, askeri ve ekonomik güç unsurlarına başvurma potansiyelini azaltırken, kullanılabilir yumuşak gücün varlığı, sert güç kaynaklarının ortaya koyduğu güç dengesine nazaran daha da fazla yayılma etkisi gösterebilmektedir (Yılmaz, 2008, s. 53). Öte yandan, yumuşak gücün sahip olduğu potansiyel etki nüfuz olarak adlandıramamakta, tehdit ve ekonomik yaptırımlar gibi sert güce dayanan nüfuz etmeden farklı olarak yumuşak güç, karşı tarafı inandırma ve kendi tarafına çekebilme kabiliyeti olarak ifade edilmektedir (Nye, 2004, s. 6). Diğer bir ifadeyle, sert gücün merkezinde zorlama ve baskı kurarak emir yoluyla ikna etme yer alırken; diğer taraftan yumuşak gücün odağında ise ortak değerler ve kültür politikaları aracılığıyla gündemi yaratma ve cazibe merkezi oluşturmak suretiyle yanına çekme amacı bulunmaktadır (Nye, 2004, s. 7).

BİR DIŞ POLİTİKA ARACI OLARAK YUMUŞAK GÜCÜN KAYNAKLARI VE KULLANIMI

Yumuşak gücün kaynakları, yumuşak gücü üreten farklı unsurlardan meydana gelmektedir. Bu unsurlardan bir kısmının katkısı, yumuşak gücü meydana getirirken, düşük seviyede olabileceği gibi bazısının katkısı fazla olabilmekte, hatta bu unsurlar bazen sert gücü üretebilirken bazı durumlarda ise yumuşak gücü oluşturabilmektedir. Soğuk Savaş’ın sona ermesine kadar devam eden gücün askeri kapasiteye dayandırılması geleneği, günümüzde bilginin kontrol edilebilmesine ve toplumların algılarının şekillendirilebilmesine evrilmiştir. Bir başka ifadeyle çağdaş dünya düzeninin özellikleri, sert güç stratejilerinin etkinliğini zayıflatmıştır (Wagner, 2014). Gallarotti ise (2011, s. 40), demokrasinin gelişmesi ve yayılmasının sert gücün etkililiğini engellediğini iddia etmiştir. Sert güce yönelik eleştirel yaklaşım gücün kavramsallaştırılmasında farklı tanımlamaların ve uygulamaların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Daha önce de ifade edildiği gibi Joseph S. Nye (2011, s. 84) yumuşak güç kaynaklarını; diğerlerine çekici geldiği her durumda kullanılabilir “kültür”, ulusal ve uluslararası düzeyde onlara göre hareket edildiğinde “siyasi değerler” ve başkaları tarafından meşru ve etik olarak kabul edilen “dış politika” şeklinde üç başlık adı altında ele almaktadır.

Kültür

Kültürü, manası sosyolojik yapılar tarafından yaşantılarla ortaya konulan değerlerin ve pratiklerin oluşturduğu bir tutum olarak tanımlayan Nye'e göre (2004, s. 11) kültür aynı toplum içinde yayılan farklı düzeylere sahip uygulamaların bütünüdür. Kültüre yönelik birçok kavramsallaştırma olmasına rağmen yaygın olarak kullanılan kültürün ikiye ayrılması şeklindeki yaklaşıma odaklanan Nye'e göre (2004, s. 11) kültür; elitlere hitap eden edebiyat, sanat ve eğitim gibi yüksek kültür ve kitlelerin eğlencelerine odaklanan popüler kültürden oluşmaktadır. James G. Hershberg (2004), sert gücün bazı durumlarda yumuşak gücün etkinliğini azalttığını, popüler kültürün ise askeri kabiliyetlerden daha etkili bir yumuşak güç kaynağı olduğunu ifade etmiş, yumuşak gücü küresel çapta etki edebilme kapasitesine sahip popüler kültür ile özdeşleştirmiştir. Her toplumun, dolayısıyla her ülkenin bünyesinde barındırdığı bir kültür bulunmaktadır. Ancak kültürün bir yumuşak güç aracı olarak kullanılabilmesi için ötekiler tarafından arzulanan ve onları cezbedebilen özellikleri barındırarak, istenilen neticelere ulaşabilme imkânı sunabilecek evrensel değerleri kapsamaması gerekmektedir. Dolayısıyla kendini bir çerçeveye hapsedmiş evrensel bir pencereye sahip olmayan değerlerin bir kaynak olarak araç haline dönüştürülüp yumuşak güç meydana getirebilme olasılığı oldukça düşüktür.

Yumuşak güç kaynağı olarak kullanılabilen popüler kültürün, kendisine hedef kitle olarak belirlediği bir sosyal yapının tamamını benzer şekilde cezbedebilmesi çoğu zaman olası gözükmemektedir. Toplumun belli bir tabakasını pozitif bir şekilde ve amaçlanan hedefler doğrultusunda etkileyebilirken aynı toplumun farklı bir zümresinde olumsuz tepkilere yol açabilmektedir. Joseph S. Nye İran örneği üzerinden bunu ortaya koymaya çalışmaktadır. Amerikan popüler kültürünün İranlı gençler üzerinde bıraktığı etkiye değinen Nye'e göre (2004, s. 52) yumuşak güç kaynağı olarak İran'a yönelik kullanılan popüler kültür, genç nüfusun belli bir kısmı üzerinde cezbedici bir algı oluşturabilirken daha tutucu düşünceye sahip gençlerin ve ülkeyi yöneten dini ideolojiye tabi kişilerin tepkilerine hedef olabilmektedir. Bu çerçevede Türkiye örneği üzerinde de duran Nye, Türkiye'de Amerikan popüler kültürünün yayılmasının ilk olarak üst sınıf arasında gerçekleştiğini, daha çevrede olan insanlar ile alt sınıfa ait olan kişiler üzerinde Amerikan popüler kültürüne karşı muhalif görüşler içeren bir ideolojinin oluştuğunu belirtmektedir (2004, s. 52). Özev ise (2012, s. 23), bir ülkenin kültürel yumuşak güce sahip olmasının, yabancı halkların o ülkenin kültürünü benimsemesi ve kabul etmesi ile mümkün olabileceğini, söz konusu kültürün benimsenmesinin ise, onun insan doğasıyla uyumlu olması, hayatı kolaylaştırması, onu katlanılabilir ve renkli kılması, evrensel değerleri kabul etmesi, teknolojiyi kullanması, makbul bir çerçevede sunulması, orijinal olması gibi koşullara bağlı olduğunu dile getirmektedir. Sonuç olarak popüler kültürün, toplumun her kesiminde, her koşulda ve şartta bir yumuşak güç kaynağı olarak kullanılamayacağı olasılığı ortaya çıkmaktadır.

Yüksek kültür ayrımı ile ortaya konulmaya çalışılan sanatsal, edebi ve eğitim faaliyetleri ile elit tabakaya hitap eden politikalara atıf yapılırken bundan farklı olarak popüler kültürde, geniş halk kitleleri ulaşılacak istenilen bir hedef olarak ortaya çıkmaktadır. Özellikle eğitim faaliyetleri ile hedeflenen ülkelere yönlendirilebilen yüksek kültür kaynaklı yumuşak güç uygulamalarına dair örnekler birçok devletin politikalarında kendisine yer edinebilmiştir. Örneğin ABD, yüksek kültür olarak adlandırılan eğitim faaliyetlerini yumuşak güç kaynağı olarak kullanan en önemli ülkelerden birisi olarak kabul edilmektedir. Buradaki yumuşak güç üretebilme potansiyeli, eğitim aracılığıyla yüksek kültürü başka toplumlara taşıyabilme ve oralarda yerleştirebilme olasılığı üzerine ortaya konulan faaliyetler ile beslenmektedir. Buradaki temel amaç, cazibesi artırılmış ve verimli çıktılarla pekiştirilmiş eğitim sistemi

aracılığıyla ağırlanan yabancı öğrenciler vasıtasıyla sahip olunan kültürün hedeflenen ülkelere yayılmasını sağlayabilmektir. Özellikle seçkinliği kanıtlanmış ya da elit bir sisteme sahip olduğu bir şekilde diğer toplumlara dayatılmış eğitim faaliyetlerini bünyesinde barındıran devletler kültürlerini, kendi ülkelerinde yurtdışında almış oldukları eğitim ile saygınlık gören yabancı öğrenciler aracılığıyla onların anavatanlarında yer alan elitlere ulaştırabilmektedir. Buna ek olarak, birçok politikacının kendisinin veya yakınlarının seçkin kabul edilen eğitim sisteminde yer almaları ya da yer almak istemeleri, kültürün ürettiği düşüncelerin devletlerin en üst kademelerine kadar ulaşabilmesine ve onları etkileyebilmesine olanak sağlamaktadır (Nye, 2005, s. 3). Bu da eğitim faaliyetlerinin, kültürün elit kesimlere ulaştırılabilmesi için gereken bir unsur olduğunu ve yumuşak güç uygulamalarının başarıya ulaşabilmesi sırasındaki sahip olduğu rolü göstermektedir.

Siyasi Değerler

Devletlerin siyasi değerleri ve politik faaliyetlerinin bir sonucu olarak ortaya çıkan *siyasi değerler* yumuşak gücü üreten diğer kaynaklardan birisidir. Yumuşak güç kabiliyetinin potansiyeli, hükümetlerin ortaya koydukları iç ve dış politikalarından etkilenmekte, özellikle iç siyasetin ortaya koyduğu ulusal değerlere göre kuvvetlenmekte ya da güçsüzleşmektedir. Devletlerin yumuşak gücüne kaynak olabilecek siyasi değerleri insan hakları ve demokrasi olguları üzerine inşa eden Joseph S. Nye (2004, s. 55) siyasi değerlerin sadece ifade edilmesinin bir cazibe oluşturamayacağını, ancak bunların fiili politikalarla tatbik edilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Devletlerin ortaya koydukları insan hakları ve demokrasiye yönelik ifadeler ile gerçekleştirmiş oldukları eylemler arasındaki çelişkiler yumuşak gücünün kapasitesini olumsuz etkileyecektir. Dolayısıyla yumuşak güç üretiminde başarıya ulaşılabilmek adına devletler, ortaya koydukları ifade ve eylemler bütününde bir ahenk oluşturarak, çelişkili bir ortamın var olduğu düşüncesini meydana getirmekten sakınmalıdır.

Öte yandan her ne kadar siyasi değerlerin ortaya çıkışı devletlerin iç politikalarının bir sonucu olsa da bu politikaların karşılık bulacağı kesim sadece ulusal unsurlar olmayacaktır. “*Bir ülkenin demokrasiyle idare edilmesi, hukuk devleti olması, kişi hak ve hürriyetlerine ehemmiyet vermesi, çevre konusunda hassasiyeti olması, adının dünyanın pek çok yerinde insani yardımlarla zikredilmesi, o ülkenin itibarını ve yumuşak gücünü bütün dünyada artıracaktır*” (Demir V. , 2012, s. 178-180). Küreselleşen bir dünyada var olan ve gittikçe gelişen iletişim olanakları sayesinde, alınmış olan yerel kararlar, uluslararası alanda erişime açık hale gelebilmekte ve cezbedici takdim edilebilir yönleri vasıtasıyla yumuşak gücün üretimine katkı yapabilmektedir. Ancak buna zıt durumlarla karşılaşılması durumu da ihtimal dâhilinde olmakta; kabul edilemez görünen ve meşruluğu tartışılan yerel iç politikalar yumuşak gücü zayıflatabilmektedir.

Devletlerin kendi bünyesinde yer alan ulusal değerlerinin bir yansıması olarak ortaya çıkan siyasi değerler, uluslararası sistemde devletlerin oynayacağı roller için temel alınan ve devletlerin algılanma şekline tesir eden prestij odaklı bir davranış biçimidir (Aydemir, 2016, s. 360). Devletlerin gelişmiş ekonomik ortamlarıyla birlikte, sahip oldukları evrensel değer niteliğindeki insan hakları düzeyi ve demokrasininin yapısı da başkalarının gözünde onu cazibeli duruma getirebilmekte, farklı ülkelerdeki insanların kendisine doğru beyin göçüne neden olabilmektedir. Nitelikli vasıflara sahip olan bu insanların yapmış olduğu göçler, mülteci hareketlerinden farklı olarak, ekonomik ve kültürel anlamda ülkeye katma değer oluşturmanın yanı sıra, göç eden insanların anavatanlarına aktaracakları olumlu görüşleri sayesinde göç ettikleri devletin yumuşak güç kapasitesini de etkileyebilecektir.

Yumuşak güç kaynaklarından birisi olan siyasi değerlerden bahsedilirken göz önüne yalnızca insan hakları ve demokrasi gibi evrensel değerler alınmaması gerektiği

düşünülmektedir. Bu bağlamda, bir ülkedeki suç ve boşanma oranları, sağlık harcamaları, yüksek eğitim kalitesi, yayımlanan kitap sayısı, bilgisayar ve internet kullanımı, mülteci oranı, iş gücü rakamları, iş güvenliği, yaşam süresi ve gelir dağılımı gibi değerler de önem arz etmektedir (Nye, 2004, s. 55-57). Örneğin, Joseph S. Nye'e göre (2004, s. 59) Amerikan yumuşak gücü, ölüm cezası ve silah kontrolünün bulunmaması gibi politikalarla aşınmakta, özellikle 11 Eylül saldırısından sonra ortaya konulan göç ve vize işlemlerine yönelik zorlaştırıcı uygulamalar yumuşak güç kaynaklarını azaltmaktadır. Aynı şekilde dini toleransların da giderek zayıflaması yine bu dönemde İslam dünyasını incitmiş, Müslüman ülkelerin gözündeki Amerikan imajı zedelenmiştir. Burada değinilen tüm konular ve buna benzer örneklendirilebilecek farklı istatistiksel veriler, insan hakları ve demokrasi gibi evrensel konularla birlikte, ülkelerin yumuşak güç üretimini olumlu veya olumsuz yönde etkileyebilme kabiliyetini içinde barındırmaktadır.

Dış Politika

Yumuşak güç, kendi hedeflerimizi, çerçevelediğimiz bir yapı içerisinde diğerlerinden gelen iş birliğini, tehdit veya ödeme olmadan harekete geçirmektir (Nye, 2004, s. 61). Buradaki önemli husus, ulusal çıkar merkezli oluşturulan kapsamlı ve çok görüşlü tanımlanan politikalar, dar ve sığ bir bakış açısına sahip politikalara göre başkalarına daha çekici hale kolaylıkla getirilebilir (Nye, 2004, s. 61). Başka bir ifadeyle, önemli değerleri bünyesinde barındıran evrensel içerikli politikalar, sahip olduğu değerleri paylaşma odaklı harekete geçirildiğinde daha cazip hale gelebilmektedir. Gair Lundestad (1998, s. 155) Avrupalıların 20.yüzyılın ortalarında ABD'nin politikalarını mutlu bir şekilde kabul etmelerini, demokrasi ve serbest piyasa ekonomisi gibi Amerika'nın kendi değerlerini Avrupa'ya ihraç etmeye çalışmasına bağlamaktadır. Ancak, bu dönemde uygulanan politikaların hedeflenen sonuçlara ulaşabilmesinde, ABD'nin ve Avrupa'nın benzer kültür ve değerlere sahip olmalarının etkileri de yadsınamayacaktır.

Hükümetlerin, ürettikleri dış politikalarını, hedefledikleri yumuşak güç kaynağı olarak kullanabilmeleri için oluşturulan politikaların uluslararası arenada kabul edilebilirliği yumuşak güç uygulamalarını etkileyebilmektedir. Bu aşamada, ülkelerin dış politikalarında meşruiyet sınırlarını göz önünde bulundurması gerekmekte, dolayısıyla dış politika stratejileri meydana getirilirken başvuru araçların ne şekilde uygulandığı daha fazla önem arz etmektedir. Hükümetlerin ortaya koydukları dış politika uygulamalarının uluslararası kamuoyunca takdir edilmesinin yanı sıra, taşıdığı evrensel içerikle de yumuşak güç üretimine katkı sağlayabilmektedir. Özellikle dış politika, yürütülmesi sırasında evrensel değerler olarak kabul edilen insan hakları ve demokrasiyi içine alan mesajlar içererek ve bu kavramları özümseyerek, yumuşak gücün oluşturulabilmesine katkı sağlayabilmektedir. İnsan hakları ve demokrasi gibi uluslararası kamuoyunda evrensel değer olarak kabul gören kavramların yanı sıra duyarlılık çerçevesinde kabul edilebilecek insani değerler de yumuşak gücü etkileyen unsurlardan birisidir. Özellikle yaşanan doğal afetler sırasında ve bu olayların bir sonucu veya doğal olarak ortaya çıkan kıtlığa karşı gösterilen insani değerler üzerinde inşa edilen refleksler de uluslararası takdir gördüğünde yumuşak gücü etkileyebilecek dış politika araçları olarak kabul edilebilmektedir.

SONUÇ

Devletlerarası ilişkilere yönelik yapmış oldukları analizlerde güç olgusuna çok fazla önem veren ve literatüre girmesini sağlayan, modern tarihten çok daha eski zamanlarda yaşamış olan Sun Tzu, Thucydides ve Kautilya'nın kavramsallaştırmaları, sonraki tarihlerde yapılan çalışmalarda kullanılmış ve daha da geliştirilmeye devam edilmiştir. Ulusal güç kavramını, farklı güç unsurlarını da kabul edilebilir görmekle birlikte, aslında bir devletin askeri ve ekonomik kapasitesi olarak gören realistler, devletin egemenliği ve bekasını en önemli konu olarak ilk sıraya koymakta, uluslararası alanda ulusal güvenliği her zaman en ön planda kabul etmelerinden dolayı da askeri meselelere öncelik tanımaktadırlar. Uluslararası sistemde ortaya çıkan mücadele ve özellikle askeri kabiliyetler çerçevesinde, güce yönelik tanımlamalar ortaya koymaya çalışan neorealistler, bu sebeple, devletlerarasında iş birliğinin oluşturulabilmesinin çok düşük bir olasılığa sahip olduğu yönünde analizler yapmaktadırlar. Liberal görüşe göre ise uluslararası kuruluşların, demokratik yönetimlerin ve hukuk kurallarının ortaya çıkartılması uluslararası sistemde kuvvet kullanımını azaltacaktır. Devletler, birbirlerine yönelik karşılıklı isteklerini güç unsurlarını kullanmadan, çatışma içermeyen yöntemlerle gerçekleştirebileceklerdir. Güç olgusuna geleneksel realist teoriden farklı olarak neoliberalizm, doğrudan uygulanabilecek ve materyal unsurlar içeren sert güç anlayışı yerine, bir çekim alanı meydana getiren ve uluslararası alanda ortak değerler çerçevesinde müşterek çıkarlar yaratan, çoğulcu, farklı kutuplardan oluşan bir güç oluşumunu sahiplenilen politikaların uygulanabilmesini savunmaktadır.

Uluslararası sistemin 70'li yıllar itibariyle dönüşüme uğradığı, küreselleşmenin de etkisiyle ulus devletlerin zayıfladığı ve bu sürecin uluslararası ilişkiler teorilerinin tekrar gözden geçirilmesinin gerekliliğini ortaya çıkardığı ifade edilmektedir. Özellikle 1980'lerde ortaya çıkan neoliberal düşünceler bağlamında politika ve karar alma süreçlerine atfedilen önem azalmış, oluşturulacak siyasetler için ekonomik göstergeler ve çok yönlü bakış açılarını içeren stratejiler ön plana çıkmıştır. Bu değişim hem gücün kullanılabilirliğini hem de devletlerin güç odaklı söylemlerini etkilemiş dolayısıyla gücün tanımlanmasında kullanılan araçları da farklılaştırabilmiştir. Soğuk Savaş dönemi güç kavramsallaştırmaları, sıklıkla gücü askeri ve ekonomik seçenekler olarak anlamış ve bu minvalde tartışmıştır. 1990'lı yıllardan itibaren güce yönelik kadim realist bakışın tersine inşacı, neo-liberal yumuşak güç anlayışı ön plana çıkmaya başlamıştır. Zorlama yeteneğinin ön plana çıktığı realist güç anlayışına karşın liberal teorilerin dikkat çektiği demokratikleşme, küreselleşme, bilgi ve iletişim teknolojileri ve uluslar üstü aktörler gibi hususlar esasında gücün kültürel ve çekicilik boyutlarının varlığına da işaret etmektedir. Soğuk Savaş döneminin kendisi zaten, ideolojik kamplar olarak kendisini gösteren, bir kültürel güç mücadelesiydi. Dolayısıyla, maddi kaynakların kapasitesinden ziyade sahip olunan kültür ve ideolojinin çekiciliğinin kullanılmasıyla mümkün hale gelen ve adına bugün yumuşak güç dediğimiz, dünya devletler tarihinde her daim benimsenmiş bir pratik olan güç uygulaması, işte tam da bu kültür, çekicilik, algı oluşturma, karşılıklı bağımlılık ve güç ilişkisi zemininde ortaya çıkmıştır.

Yumuşak güç olgusu ile ilgili geçmiş dönemlere dair bilgilere ulaşılabildiği gibi günümüzde bu kavramın artan popülerliğinden bahsedilebilmektedir. Çin'in antik dönemlerinde yaşamış en önemli analist ve politika belirleyicilerinden birisi olan Sun Tzu'nun "*en iyisi savaştan kazanmaktır*" ifadesi, yumuşak güç olgusu ile bağdaştırılabilmektedir. Günümüzde de kavrama dair tartışmaların ve araştırılma sayısının yıllar itibarıyla belirli bir seviyeyi koruması yumuşak gücün önemini ortaya koymaktadır. Sert güç ile yumuşak güç arasında bir ayırım yapan Josep S. Nye yumuşak gücün sert güçten farklı olarak zorlama yerine hayranlık uyandırmayı, caydırma yerine gündem yaratmayı ve tehdit yerine değerleri öne çıkarmayı amaçlamaktadır.

Joseph S. Nye'in yaptığı çözümlenmeye göre, devletlerin sahip oldukları yumuşak güç kapasitesi üç temel kaynağa dayanmaktadır. Bunlar: kültür, siyasi değerler ve politikalarıdır. Kültür ve siyasi değerleri bünyesinde barındıran, evrensel olarak insanlığın ortak değerleri sayılabilecek unsurlar içeren, bunun yanı sıra küresel anlamda da paylaşılan bu değerler ve ortaya koyabileceği menfaatler sayesinde oluşabilecek çekicilik devletlerin arzuladıkları neticelere ulaşabilme ihtimalini kuvvetlendirmektedir. Dolayısıyla, uluslararası alanda kıymet atfedilmeyen, sığ içerikli değerlerin ve etki düzeyi zayıf olan kültürlerin potansiyel olarak bir yumuşak güç kaynağı olarak kullanılabilmesi imkânsızlaşabilmektedir. Ayrıca devletlerin hükümetleri aracılığıyla ortaya koydukları iç ve dışa yönelik bütün politikaları da potansiyel yumuşak güç kaynağıdır. Ancak oluşturulan ya da oluşturulması planlanan hükümet politikaları diğer ülkelerin kanaatlerini etkileyebilecek şekilde yumuşak gücün kapasitesini arttırabileceği gibi daha etkisiz hale de dönüştürebilmektedir. Bu çerçevede, Nye'e göre, iç ve dış politikaların oluşturulması sırasında ulusal çıkarlar kapsamında bencilce takınılan ve evrensel değer içermeyen davranışlar yumuşak gücü zayıflatabilmektedir. Sonuç olarak, küresel anlamda kabul görmeyen kibir içeren politikalar diğer ülkeleri etkileyemeyecek, yumuşak gücü etkisizleştirecektir. Oysa yumuşak güç, ayartma ve cezbetme kabiliyetidir.

KAYNAKÇA

- Arı, T. (2010). *Uluslararası İlişkiler Teorileri, Çatışma, Hegemonya, İşbirliği*. Bursa: MKM Yayıncılık.
- Arıboğan, D. Ü. (2001). *Globalleşme Senaryosunun Aktörleri, Uluslararası İlişkilerde Güç Mücadelesi*. İstanbul: Der Yayınları.
- Arıboğan, D. Ü. (2007). *Uluslararası İlişkiler Düşüncesi, Tarihsel Gelişim*. İstanbul: Bahçeşehir Üniversitesi Yayınları,.
- Arquilla, J., & Ronfeldt, D. (1999). *The Emergence of Noopolitik: Toward an American Information Society*. Rand Corporation: https://www.rand.org/pubs/monograph_reports/MR1033.html adresinden alındı
- Aydemir, E. (2016). *Dış Politikada Yumuşak Güç ve Medya*. İstanbul: Kalkedon Yayınları.
- Aydın, M. (2004, Nisan 1). Uluslararası İlişkilerin Gerçekçi Teorisi: Kökeni, Kapsamı, Kritiği. *Uluslararası İlişkiler*, s. 33-60.
- Barnett, M., & Duvall, R. (2005, Vol. 59, No: 1). Power in International Politics. *International Organization*, s. 30-62.
- Bektaş, A. (1993, Temmuz 1). Machiavelli ve Hobbes, Siyasal İktidar ve Güç Analizleri. *Marmara İletişim Dergisi*, s. 177-188.
- Boesche, R. (2003, January 1). Kautilya's Arthashastra on War and Diplomacy in Ancient India. *The Journal of Military History*, 67(1), s. 9-37.
- Bozdağlıoğlu, Y., & Özen, Ç. (2004). Liberalizmden Neoliberalizme Güç Olgusu ve Sistemik Bağımlılık. *Uluslararası İlişkiler*, s. 59-79.
- Bull, H. (1977). *The Anarchical Society*. New York: Columbia University Press.
- Buzan, B. (1996). The Timeless Wisdom of Realism. S. Smith, & M. Zalevski içinde, *International Theory, Pozitivism and Beyond*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Can, H. D. (2011, 30 50). Maurya İmparatoru Çandragupta Döneminde Yönetim. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü Tarih Araştırmaları Dergisi*, 30(50), s. 49-56.
- Carr, E. H. (2010). *Yirmi Yıl Krizi 1919-1939*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi.
- Cassirer, E. (1969). *The Triumph of Machiavellism and Its Consequences*. (I. Kramni, Dü.) New Jersey.
- Çalış, Ş., & Özlük, E. (2007). Uluslararası İlişkiler Tarihinin Yapısökümü: İdealizm-Realizm Tartışması. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, s. 225-243.
- Çelikpala, M. (2007). Güç. H. Çakmak içinde, *Mitat Çelikpala, Uluslararası İlişkiler, Giriş, Kavram ve Teoriler* (s. 64). Ankara: Platin Yayınları.
- Davutoğlu, A. (2012). *Stratejik Derinlik, Türkiye'nin Uluslararası Konumu*. İstanbul: Küre Yayınları.
- Demir, S., & Varlık, A. B. (2013). Realist ve Liberal Teorilerde "Güç" Anlayışı. H. Çomak, & C. Sancaktar içinde, *Uluslararası İlişkilerde Teorik Tartışmalar* (s. 80). İstanbul: Beta.
- Demir, V. (2012). *Kamu Diplomasisi ve Yumuşak Güç*. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Donnelly, J. (2000). *Realism and International Relations*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Dumankaya, E. M. (2019, Ocak). Uluslararası İlişkiler ve "Güç" Kavramı. *Trend Analiz*, s. 1-9.
- Frankel, J. (1979). *International Relations in a Changing World*. Oxford: Oxford University Press.

- Gallarotti, G. M. (2011). Soft Power: what it is, it's importance, and the conditions for its effective use, . *Journal of Political Power*, s. 25-47.
- Gilpin, R. (1981). *War and Change in World Politics*. New York: Cambridge University Press.
- Gökberk, M. (1974). *Felsefe Tarihi*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Guehenno, J.-M. (1995). *The End of the Nation-State*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Guicciardini, F. (1969). *The History of Italy*. London: Collier-Macmillan.
- Haldun, İ. (2009). *Mukaddime*. İstanbul: Dergah Yayınları.
- Hayden, C. (2012). *The Rhetoric of Soft Power: Public Diplomacy in Global Context*. New York: Lexington Books.
- Hershberg, J. G. (2004, June 27). *Just Who Did Smash Communism*. Washington Post: <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/articles/A7328-2004Jun26.html>, adresinden alındı
- Hobbes, T. (2013). *Leviathan* (11 b.). (S. Lim, Çev.) İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Holstikground, K. J. (1964). The Concept of Power in the Study of International Relations. *Background*, s. 179-194.
- Kalathil, S. (2011, May). China's Soft Power in the Information Age: Think Again. *ISD Working Papers in New Diplomacy*, s. 1-29.
- Kayapınar, A. (2006, Ocak 1). İbn Haldun'un Asabiyet Kavramı: Siyaset Teorisinde Yeni Bir Açılım. *İslâm Araştırmaları Dergisi*(15), s. 83-114.
- Kegley, C. W. (1993, June). Neoidealist Moment in International Studies? Realist Myths and the New International Relations. *International Studies Quarterly*, s. 131-146.
- Kennedy, P. (1988). *The Rise and Fall of the Great Powers*. London: Unwin Hyman.
- Keohane, R. O. (1989). International Relations Theory: Contributions of a Feminist Standpoint. *Millennium: Journal of International Studies*, s. 245-253.
- Knutsen, T. L. (2006). *Uluslararası İlişkiler Teorisi Tarihi*. İstanbul: Açılım Kitap.
- Küçük, M. (2009). Uluslararası İlişkiler Kuramında Konstrüktivist Dönüşü Anlamak. *Ege Akademik Bakış*, s. 771-795.
- Lundestad, G. (1998). *Empire by Integration: The United States and European Integration 1945-1997*. New York: Oxford University Press.
- Mearsheimer, J. J. (2001). *The Tragedy Of Great Power Politics*. New York: W. Norton and Company.
- Moravcsik, A. (1997). Taking Preferences Seriously: A Liberal Theory of International Politics. *International Organization*, s. 513-553.
- Morgenthau, H. J. (1970). *Uluslararası Politika*. Ankara: Sevinç Matbaası.
- Nye, J. S. (1990a). Soft Power. *Foreign Affairs*, s. 142-159.
- Nye, J. S. (1990b). *Bound to Lead, The Changing Nature of American Power*. New York: Basic Books.
- Nye, J. S. (2004). *Soft Power*. New York: Public Affairs.
- Nye, J. S. (2004). Soft Power and American Foreign Policy. *Political Science Quarterly*, s. 255-270.
- Nye, J. S. (2005). *Soft Power and Higher Education*. Harvard University: <http://forum.mit.edu/articles/soft-power-and-higher-education> adresinden alındı
- Nye, J. S. (2011). *The Future of Power*. New York: PublicAffairs.
- Özdemir, H. (2008). Uluslararası İlişkilerde Güç: Çok Boyutlu Bir Değerlendirme. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, s. 113-144.
- Özel, C. (2018, Mayıs). Yumuşak Güce Bütünsel Bakış. *Güvenlik Bilimleri Dergisi*, s. 1-27.

- Özev, M. H. (2012). *Public Diplomacy and the OIC Countries*. İstanbul: Tasam Yayınları.
- Özev, M. H. (2012). Public Diplomacy in the OIC Countries. M. H. Özev içinde, *Public Diplomacy in the OIC Countries* (s. 12-28). İstanbul: Tasam Yayınları.
- Sander, O. (2012). *Siyasi Tarih İlkçağlardan 1918'e*. Ankara: İmge Kitapevi Yayınları,.
- Say, S. (2011). *İbn Haldun'un Düşünce Sistemi ve Uluslararası İlişkiler Kuramı*. İstanbul: İlk Harf Yayınevi.
- Schmidt, B. C. (2004). Competing Realist Conceptions of Power. *Millennium*, s. 523-549.
- Snow, N. (2009). Rethinking Public Diplomacy. N. Snow, & P. Taylor içinde, *The Routledge Handbook of Public Diplomacy* (s. 4). New York: Routledge.
- Thucydides. (2010). *Peloponnessos Savaşları*. İstanbul: Belge Yayınları.
- Uzer, U. (2008). Uluslararası İlişkiler Teorileri. İ. Bal içinde, *Değişen Dünyada Uluslararası İlişkiler, Uluslararası Siyaset, Uluslararası Hukuk ve Temel Sorunlar*, , Ankara, 2008, s. 59 (s. 59). Ankara: Lalezar Kitabevi.
- veli, a. (tarih yok).
- Wagner, J.-P. N. (2014, May 14). *The Effectiveness of Soft & Hard Power in Contemporary International Relations*. E-International Relation: <https://www.e-ir.info/author/jan-philipp-n-e-wagner/> adresinden alındı
- Waltz, K. N. (2015). *Uluslararası Politika Teorisi*. Ankara: Phoenix Yayınevi.
- Wendt, A. (2012). *Uluslararası Siyasetin Sosyal Teorisi*. İstanbul: Küre Yayınları.
- Yılmaz, S. (2008). *Güç ve Politika*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Zahran, G., & Ramos, L. (2010). From hegemony to soft power: Implications of a conceptual change. M. Cox içinde, *Soft Power and US Foreign Policy* (s. 13). New York: Routledge.

EXTENDED ABSTRACT

One of the most fundamental ideas, the concept of power occupies a major place in theories of international relations and is commonly employed in policy research. So much so that some academics go as far as to say that the concept of power lies at the core of the area of international relations, which is relatively new in comparison to other branches of social science. The most common view put forward in the studies is that the international system, which consists of parts (states) that act according to certain rules and have regular relations between them, was born with the 1648 Peace of Westphalia. This common idea emerges as a result of the fact that modern nation-states and the system of sovereign states first emerged during this period. In contrast to these assessments, there is an opinion that accepts the twentieth century, a much more recent date, when two World Wars with global ramifications were experienced, as the beginning of international relations. Furthermore, the extension of these different histories, which are accepted as the beginning of international relations and focus on the modern state, to earlier periods necessitates the mutual relations and power struggles of the states that humans have formed over time by establishing communities.

Niccolo Machiavelli, in his book *The Prince*, focuses on how to achieve power and how to maintain power. With this work, Machiavelli, who is the pioneer of modern thought on power in International Relations, has been accepted by many international relations workers as the first great power theorist and the founder of political realism due to his power-centred approach. The idea of realism, whose roots may be found in antiquity, is the longest-running school of thought in the literature on international relations and continues to have widespread acceptance. Realists, who evaluate international politics as a constant power struggle, attach central importance to the phenomenon of power, try to explain the functioning of the system with it, and attribute this to human nature. By relying on the desire of the people who make up them to rule in their own environment, states exhibit tendencies that are akin to those of human nature. States also have a self-centred mentality and view acquiring power as their primary objective.

Neoliberalism, like neorealism, shares an individualist approach to structure, and most neoliberals do not oppose Kenneth Waltz's view that power and interest are the material basis of the system. However, unlike neoliberals, neoliberals envision a broader role for the institutional superstructure. Neoliberalism, which emphasizes diplomacy and tools other than military force, non-state actors such as civil society, and pluralism, claims that conflicts will decrease if interdependence between states increases in the international system. The Social Constructivist approach claims that material elements such as power and interest are created or influenced by thoughts. It constitutes the main thesis that the meaning of power and the content of interests are largely a function of ideas.

The idea of distinguishing between hard power and soft power was first put forward by Joseph S. Nye in 1990. Nye, who has developed and defended the concept of soft power by using the concept of soft power frequently in various academic publications and different studies in the last thirty years, has achieved significant success because his efforts have made the concept of soft power a widely known concept in the international relations literature. Soft power, unlike the compulsions of brute force or economic threats, is the expression of attraction and the ability to direct the thoughts of the other party as desired. Joseph S. Nye discusses soft power resources under three headings: 'culture', which can be used whenever it is attractive to others, 'political values' when acting accordingly at the national and international level, and 'foreign' policy accepted as legitimate and ethical by others.

According to Nye, who focuses on the approach of dividing culture into two, although there are many conceptualizations of culture, culture consists of high cultures such as literature, art, and education that appeal to the elite, and popular culture focuses on the entertainment of the masses. The political values that emerge as a result of the political ethical values and political activities of the states are one of the other sources that produce soft power. Joseph S. Nye, who built the political values that can be the source of the soft power of the states on the facts of human rights and democracy, emphasizes that the mere expression of political values cannot create an attraction, but that these should be applied through actual policies. Soft power is mobilizing our own goals and cooperation from others within a structure that we frame, without threat or payment. The important point here is that comprehensive and multi-minded policies based on national interest can easily be made more attractive to others than policies with a narrow and shallow perspective.